

Vetenskapsjournalistens relation till forskaren

– En jämförande studie mellan svenska och amerikanska vetenskapsjournalisters förhållningssätt till sina källor.

Av: Ellen Wennerström
Handledare: Elin Gardeström

Abstrakt

En vetenskapsjournalists främsta källa är forskare. Relationen mellan en journalist och forskare kan utstå en rad olika prövningar vad gäller språkliga, metodologiska och sociala kulturskillnader. Relationen mellan dessa två grupper har studerats för att ta reda på vilka de främsta svårigheterna är och vilka åtgärder som kan vidtas för att främja den. Den här uppsatsen är en jämförande studie mellan hur svenska och amerikanska vetenskapsjournalister ser på och hanterar relationen till forskare. Syftet är att ta reda på vilka förutsättningarna är för en god relation mellan vetenskapsjournalister och forskare så att det journalistiska uppdraget kan genomföras. Uppsatsen är en kvalitativ intervjustudie med åtta vetenskapsjournalister som arbetar på vetenskapstidskrifter, fyra från respektive land.

Resultatet visar att skillnaderna mellan hur svenska och amerikanska vetenskapsjournalister ser på och hanterar relationen till forskare är mycket små. Det finns tendenser som pekar på att svenska vetenskapsjournalister upplever forskarna som mindre tillgängliga i jämförelse med de amerikanska journalisterna. De svenska journalisterna påvisar också en något större tendens att förhålla sig kritiska till forskningen och bejaka den granskande rollen som vetenskapsjournalist.

Förutsättningarna för en fungerande relation mellan vetenskapsjournalister och forskare består av dels yttre, dels inre faktorer. De yttre faktorerna är tid och utrymme. Ju mer tid och utrymme journalisten förfogar över, desto bättre är förutsättningarna för att bygga en förtroendeingivande relation till forskaren. De inre faktorerna handlar bland annat om journalistens bakgrund, förkunskap och journalistisk professionalism. En journalist med en vetenskaplig bakgrund, goda teoretiska och språkliga förkunskaper samt hög professionell integritet har generellt en bättre relation till forskare.

Sökord: forskare, källor, relation, tidskrifter, vetenskapsjournalistik

Innehållsförteckning

1. Inledning	1
1.1 Bakgrund.....	1
1.2 Det internationella perspektivet.....	1
1.3 Vetenskapsjournalistik	2
1.4 Syfte och frågeställning.....	2
1.5 Disposition.....	3
2. Teori och tidigare forskning	4
2.1 Definition av normativa begrepp.....	4
2.2 Maktbalansen mellan journalisten och dess källor.....	4
2.3 Vetenskapsjournalistens framväxt.....	5
2.4 Tidigare forskning om vetenskapsjournalistens svårigheter.....	6
2.5 Kulturskillnader.....	7
2.6 Ett globalt minskande problem?.....	9
3. Metod	11
3.1 Avgränsning och urval.....	11
3.2 Tidskrifterna	11
3.3 Intervjuerna.....	12
3.4 Analysen.....	13
3.5 Intervjupersonerna	14
3.6 Etisk diskussion.....	14
4. Resultat och Analys	16
4.1 Jämförelsen: Sverige vs. USA	16
4.1.1 Grundinställning till relationen.....	16
4.1.2 Tillgänglighet.....	17
4.1.3 Språket och förkunskap.....	18
4.1.4 Insikt och kontroll.....	19
4.1.5 Förtroende.....	21
4.1.6 Val av källor.....	22
4.1.7 Granskning.....	23
4.2 Analys av maktbalans och förutsättningar	24
4.2.1 Maktbalansen.....	24
4.2.2 Hur vetenskapsjournalisten stärker sin maktposition.....	26
4.2.3 Förutsättningar – yttre och inre faktorer.....	28
5. Slutsats	30
5.1 Skillnaderna inte så stora.....	30
5.2 Den ideala relationen – lagom är bäst.....	32
6. Avslutande diskussion	34
7. English summery	36
Referenslista	39
Bilagor	41
Bilaga 1: Informationsbrev svenska.....	41
Bilaga 2: Informationsbrev engelska.....	43
Bilaga 3: Intervjuguide svenska.....	45
Bilaga 4: Intervjuguide engelska.....	47

1. Inledning

1.1 Bakgrund

I november 2010 satt jag med på en föreläsning för Karolinska Institutets doktorander som handlade om mediekommunikation. Syftet var att de skulle lära sig hur man kommunicerar med medier för att som forskare på bästa sätt få ut sitt budskap. Jag och resten av min journalistklass var inbjudna för att delta i övningen som följde då vi skulle intervjua varsin doktorand och sedan skriva en artikel om dennes arbete. Anna Larsson, en vetenskapsjournalist från Sveriges Radio som själv forskar i relationen mellan journalister och forskare, var där och föreläste om ämnet. Jag minns att hon visade diagram och studier som pekade på tre huvudproblem; tid, utrymme och kunskap (Larsson, m.fl., 2003). Inom samtliga områden ansåg journalister och forskare att problemen var mediernas brist på densamma. Journalisterna har deadlines som skyndar fram produkter, journalisterna saknar kunskap inom de vetenskapliga områdena vilket gör att de inte förstår vad forskarna menar eller vad forskningen handlar om och slutligen mediernas bristande utrymme i form av tid och plats för en komplex vetenskapsnyhet. Under föreläsningen pratades det om barriärer, friktion och irritation från båda parter. Vi talar olika språk, vi arbetar under olika förhållanden, vi har olika agendor, vi förstår inte varandra, osv. Det var då det första fröet såddes för den här uppsatsen. Jag ville ta reda på hur relationen mellan forskare och vetenskapsjournalister ser ut och vad förutsättningarna är för att bevakningen av vetenskapsnyheter ska bli bra.

1.2 Det internationella perspektivet

Jag går en journalistutbildning med en naturvetenskaplig inriktning. Mina förhoppningar är att få arbeta som journalist med fokus på medicin- och miljöfrågor. Detta är en av anledningarna till att jag vill göra den här studien. Den andra delen av studien bottnar i att jag har både svenskt och amerikanskt medborgarskap och jag har bott i USA i tre år. Detta fick mig att börja fundera på en eventuell kulturskillnad. Kan det vara så att relationen mellan journalister och forskare skiljer sig mellan Sverige och USA? Min hypotes är att amerikanska vetenskapsjournalister har högre status än svenska vetenskapsjournalister. Detta grundar jag på att journalistutbildningar har funnits längre i USA än i Sverige samt att amerikanska journalister är mer högtbildade än svenska journalister (Berkowitz, 2009:5; Weaver, 2007:31; Edström, 2007:64).

Men även att den svenska journalistkåren menar att svenska vetenskapsjournalister har en relativt svag ställning i branschen i förhållande till andra journalistiska bevakningsområden (Finer, 2005:29). Detta tror jag skulle kunna leda till att amerikanska vetenskapsjournalister får mer respekt av forskarvärlden och därmed har en närmare relation till forskare samt att förståelsen är större mellan de olika världarna. Nyfikenheten fick mig att vilja undersöka skillnader och likheter mellan svenska och amerikanska vetenskapsjournalisters relation till forskare.

1.3 Vetenskapsjournalistik

Vetenskapsjournalistik är en viktig del inom journalistiken. Journalister som är specialiserade inom ett vetenskapligt ämne är de som ska förmedla kunskap och allmänbildning samt hjälpa oss medborgare att bilda uppfattningar inom områden vilket bidrar till att upprätthålla en fungerande demokrati (Strachal, 2009:5). Många av de vardagliga beslut vi fattar grundar vi på vetenskaplig forskning som vi tar del av via medier. Därför tillförlitar vi oss på att det som står i tidningar och sägs i radio och tv är korrekt. För att rapporteringen om vetenskapliga nyheter ska vara korrekt förutsätts att journalisterna har en god relation till sina källor så att det journalistiska uppdraget kan utföras. Forskaren utgör alltså vetenskapsjournalistens huvudsakliga källa. Detta innebär att journalisten ska ha ett neutralt och objektivt förhållningssätt till forskaren. Denna typ av källa är av en lite annorlunda karaktär än allmänjournalistens källa. Forskaren är en elitkälla, den allvetande experten inom sitt område (Berkowitz, 2009:103). Hur förhåller man sig till det som granskande, kritiskt tänkande journalist när man samtidigt ska bygga upp en förtroendeingivande relation?

1.4 Syfte och frågeställning

Syftet med den här uppsatsen är att ta reda på hur vetenskapsjournalister förhåller sig till forskare i egenskap av de två olika rollerna som förmedlare av vetenskap till allmänheten och som granskande journalist. Detta ska jag göra genom att intervjua vetenskapsjournalister på olika tidskrifter och studera hur de hanterar forskare som källor samt hur de betraktar den sociala relationen till forskare. För att ta reda på vilka skillnader och likheter det finns mellan hur svenska och amerikanska vetenskapsjournalister ser på och hanterar relationen med forskare, har jag valt ut och intervjuat fyra journalister från respektive land. Dessutom kommer jag att försöka ta reda på vad förutsättningarna är för att relationen mellan vetenskapsjournalister och forskare ska bli bra så att journalisten kan utföra sitt uppdrag. Då kommer jag även

väga in de individuella journalisternas ålder, utbildning och erfarenhet i branschen för att försöka ta reda på om detta påverkar relationen med forskarna. Detta har mynnat ut i två huvudfrågeställningar:

- ▲ Vilka skillnader och likheter finns det mellan hur svenska och amerikanska vetenskapsjournalister ser på och hanterar relationen till forskare?
- ▲ Vilka är förutsättningarna för en bra relation mellan vetenskapsjournalister och forskare så att det journalistiska uppdraget kan genomföras?

1.5 Disposition

Inledningsvis går jag igenom de teorier som råder kring en journalists källrelation samt det specifika forskningsläget vad gäller vetenskapsjournalisters relation till forskare. Här ger jag också en kort bakgrund till framväxten av det vi idag kallar för vetenskapsjournalistik. Därefter kommer jag att redogöra för mitt metodval, göra en presentation av studieobjekten samt föra en kortare etisk diskussion. Sedan presenterar jag resultaten av mitt material i en tematiserad ordning följt av en djupare analys av densamma. Där kommer jämförelser samt egna tolkningar av materialet göras med återkoppling till litteraturen. Slutligen sammanfattar jag vad jag har kommit fram till under rubriken slutsats. Avslutningsvis för jag en diskussion kring studien som helhet, dess styrkor och brister samt vilka kompletterande studier som kan göras för att öka förståelsen kring problematiken och vilka åtgärder jag tror krävs för förbättring.

2. Teori och tidigare forskning

Teorin jag bygger min uppsats på har delats upp i två delar. Den första handlar om hur maktbalansen förhåller sig mellan journalister i allmänhet och deras källor. Denna teori behandlas av Daniel A. Berkowitz, professor i journalistik och mediekommunikation, vilket jag kommer att redogöra för nedan. Den andra delen är fokuserad på vilka vetenskapsjournalistens speciella omständigheter och förutsättningar är i deras relation till forskare. Då har jag utgått främst ifrån en studie av George Strachal, vetenskapsjournalist och lektor i journalistik, medier och kommunikation, men även annan forskning ligger till grund för den delen. I det sista avsnittet kommer jag kort sammanfatta hur forskarläget ser ut idag ur ett globalt perspektiv. Först ämnar jag dock definiera uppsatsens normativa utgångspunkt.

2.1 Definition av normativa begrepp

Genomgående i uppsatsen använder jag mig av de normativa begreppen ”god” eller ”bra” relation mellan journalister och forskare. Syftet med den här uppsatsen går ut på att ta reda på vad en god relation är, varför begreppet måste definieras. Med god relation menar jag en fungerande relation för att journalisten ska kunna genomföra sitt journalistiska uppdrag både på ett kort- och långsiktigt plan. På ett kortsiktigt plan handlar det om att journalisten får tillträde till forskarens tid och kunskap för att kunna producera sitt material. På ett långsiktigt plan innebär det att journalisten får forskarens förtroende för vidare fortsatt samarbete utan att för den sakens skull försumma sin roll som granskande och kritiskt tänkande journalist. En sådan relation är långt ifrån okomplicerad och kommer att diskuteras vidare i slutsatsen. Även maktbalansen påverkar den relationen vilket presenteras mer genomgående i följande kapitel.

2.2 Maktbalansen mellan journalisten och dess källor

Relationen mellan journalisten och dess källor är oerhört viktig för båda parter i synnerhet om den ska vara långvarig. Det handlar om ett ömsesidigt beroende, ett utbyte av tjänster och det råder en konstant kamp om maktbalansen. Detta är något som Daniel A. Berkowitz tar upp i ”The Handbook of Journalism Studies” (Berkowitz, 2009:102). Journalisten är beroende av sina källors information, tips, tid och tillträde, men även källornas åsikter eftersom journalisten

i många fall är begränsad av sin objektivitet i egenskap av journalist. Källorna får i gengäld plats i det offentliga rummet, utrymme att framhålla sina intressen, göra reklam, belysa ett samhällsproblem, föra upp ett ämne till debatt eller smutskasta sina konkurrenter (Berkowitz, 2009:103).

Det går att dela upp källorna i två kategorier; den ena är den offentliga källan och den andra är den privata källan (Berkowitz, 2009:103). Den offentliga källan är av sådan karaktär att journalisten i många fall måste dela den med andra och det därav kan uppstå konkurrens om dennes tid och deltagande. Detta är ofta en offentlig person såsom en politiker eller företagsledare. En sådan källa har ofta ett maktövertag i förhållande till journalisten och kan eventuellt styra i fråga om ämne, innehåll, vinkling och utrymme. Den offentliga källan har ofta flera egna kanaler där den kan nå ut med sitt budskap och är kanske heller inte lika beroende av att få plats i journalistens medium vilket gör källan ytterligare något starkare. En annan faktor är att den offentliga källan blir idag allt mer medietränad och lär sig hantera och tackla journalisternas tuffa frågor. Därför är det viktigt för journalisten att förhålla sig kritisk och granskande till den här typen av källa och alltid vara medveten om källans egenintressen. Den privata källan å andra sidan är ofta privatpersonen, den utsatte, ”caset” eller folkets röst. Här är det journalisten som är gatekeepern och bestämmer vem som ska få komma till tals. Den privata källan har ofta en lite svagare ställning gentemot journalisten som helt har makten över urval, vinkling och gestaltning (Berkowitz, 2009:104).

Berkowitz tar upp olika aspekter som kan göra att journalisten får en starkare maktposition i förhållande till sina källor (Berkowitz, 2009:102–104). Dels handlar det om journalistens erfarenhet och status inom branschen, dels handlar det om det mediet han eller hon representerar. Även reporterens interna status inom medieföretaget har betydelse. En journalist med lång, trogen tjänst och ett antal scoop i bagaget kan få lite lösare tyglar av företagsledningen, exempelvis genom att deadlinen skjuts upp för en bra story. När journalistens tidspress tas bort ges större möjligheter att få ut mer information ur sina källor, dubbelkolla med andra inom sitt kontaktnät, gräva lite djupare och med mer kunskap kunna stå bredbentare framför sina starkare källor (Berkowitz, 2009:103).

2.3 Vetenskapsjournalistens framväxt

Vetenskapsjournalisten har egentligen inte funnits särskilt länge i förhållande till journalistik i allmänhet. Det var först under 1950- och 60-talen som intresset för vetenskap började ta fart, då främst för de tekniska framsteg som gjordes i samband med kapplöpningen mellan USA och Sovjetunionen att komma först ut i rymden (Bauer & Bucchi, 2007:27). Här någonstans började

idén om att upplysa publiken om vetenskap övergå allt mer till att undervisa. Journalistens roll var främst att vara ett språkrör för forskarvärlden och någon granskning förekom knappast (Bauer & Bucchi, 2007:28). Först under 70-talet började debatter kring forskningens etiska värdering blomma upp, då ämnen som kärnkraftverk, miljögifter och genteknik blev allt mer aktuella. Forskare ansåg att i ett samhälle där företagsutveckling, verksamhetsbeslut och politiska frågor baseras på vetenskap, krävs en högre kunskapsnivå bland allmänheten (Strachal, 2009:11). I Sverige blev resultatet en lagändring i Högskolelagen 1977 som kom att kallas den tredje uppgiften. Detta innebär att utöver högskolornas två huvuduppgifter, forskning och undervisning, ska de även informera allmänheten om sin verksamhet (SFS, 1977:218). Här fick journalisterna en central roll i informationsspridning samtidigt som granskning av myndigheten ansågs allt mer viktig (Strachal, 2009:11). Vetenskapsjournalisten hade fötts.

För att knyta an vetenskapsjournalistens framväxt till ovanstående avsnitt som handlar om källrelationen så kan vi konstatera att forskaren tillhör den offentliga källan. Han eller hon är en offentlig person i egenskap av representant för en myndighet såsom ett universitet eller institution. Forskaren har ett ekonomiskt intresse och är beroende av anslag från staten, men kan också ha personliga egenintressen i form av prestige och beundran från kollegor när det handlar om hur synliga de är i medierna (Reed, 2001:286). Däremot poängterar Reed i sin artikel att det handlar om att synas i "rätt" medier, exempelvis vetenskapliga tidskrifter såsom *New Scientist* och *Scientific American* (Reed, 2001:292). Dessutom finns det ett institutionellt intresse att få ut sin forskning bland allmänheten för att uppfylla kravet för den tredje uppgiften. Forskaren har på samma sätt som ovan nämnd offentlig källa egna kanaler att bevaka dessa intressen på. Det finns hemsidor och facktidningar där de kan publicera sina artiklar och institutionernas informationsavdelning ansvarar för att fullfölja den tredje uppgiften.

2.4 Tidigare forskning på vetenskapsjournalistens svårigheter

Strachal har dels gjort en sammanställning av befintlig forskning inom området, dels gjort en studie på hur relationen mellan vetenskapsjournalister och forskare ser ut i Sverige. Han har belyst problemet ur två synvinklar; journalisternas och forskarnas, där han har intervjuat 41 vetenskapsjournalister och 32 forskare inom olika områden. Eftersom jag studerar journalisternas syn och förhållningssätt till relationen till forskare så lyfts motsvarande del i hans studie fram i den här uppsatsen. Därmed utesluter jag inte vikten av att studera båda parter del eftersom det trots allt handlar om en relation, men det är en för stor studie för den här uppsatsen och får lämnas att undersöka vid ett senare tillfälle.

Det är främst Strachals studie som har legat till grund för hur jag har tagit mig an min uppsats. Den tematisering jag har lagt upp för både intervjuguiden och analysen är till viss del hämtad från hans studie, och till viss del från *Fokus Forskning* skriven av David Finer som är medicinjournalist. Den behandlar vetenskapsjournalistikens olika roller där flera avsnitt är fokuserad på just relationen till forskare.

För det internationella perspektivet har jag främst använt mig av tre studier; docenten Rosslyn Reeds avhandling ”(Un-) Professional discourse?”, som är en australiensisk studie vid Humanistiska Fakulteten vid Tekniska Universitetet i Sydney, Hans Peter Peters artikel ”Interaction with the Mass Media”, adjungerad professor i journalistik vid Free University i Berlin och sist men inte minst Anna Larsson, medicinjournalist och doktorand i mediekommunikation, som tillsammans med en grupp läkare och forskare har publicerat ”Medical Message in the Media – barriers and solutions to improve medical journalism”.

2.5 Kulturskillnader

Av ovanstående litteratur om ämnet finns några ständigt återkommande teman. Följande av dessa teman kommer att behandlas även i den här uppsatsen; tid, tillgänglighet, utrymme, kontroll, makt, kunskap, språket och granskning. Många av de här begreppen hör ihop och kan sammanfattas med ett ord: Kulturskillnader.

Forskare och vetenskapsjournalisten arbetar under olika förutsättningar vad gäller tid. En forskare arbetar ibland i flera år med ett projekt medan en journalist under en dags arbete ska sätta sig in i en forskares arbete, få tag på vederbörande för en intervju och sedan producera en story för publicering dagen därpå. Detta kan beskrivas som en kulturkrock (Reed, 2001:280). Forskarnas tillgänglighet hänger ihop med tidsaspekten. Journalister upplever ofta en oförståelse från forskarnas sida om varför ärendet är så brådskande, men detta problem är väsentligt mindre på exempelvis tidskrifter som har glesare utgivning (Strachal, 2009:32). Journalister som jobbar under tidspress kan lätt bli påverkade av trycket från intresseorganisationer som skickar ut pressmeddelanden om nya forskningsrön och är tillgängliga på det sättet (Finer, 2005:91). Detta kan leda till att bevakningen av ett område lätt blir partisk (Strachal, 34-35). En annan aspekt är att vissa forskare kan bli favoriserade för att de är lättillgängliga och att valet av källa blir lite ensidig (Strachal, 2009:33). Detta kan också leda till att det uppstår vänskapskorruption, att man blir för lojal mot ”favoritkällan” där det tullas på objektivitet och granskning (Finer, 2005:84).

En annan svårighet för vetenskapsjournalister är bristen på utrymme. Konkurrensen med andra ämnen och nyheter begränsar hur mycket som finns kvar för vetenskapsjournal-

alistiken (Larsson, 2003). Detta gäller förvisso all journalistik men svårigheten ligger i att på ett litet utrymme kunna förklara ett komplicerat vetenskapligt sammanhang så att det blir begripligt och korrekt. En del forskare känner sig sårade när deras livsverk ska minskas ner till en halv A4 (Strachal, 2009:54–55). Detta problem upplever flera av de journalister som Strachal har intervjuat är mindre i tidskrifter där de generellt får mer utrymme till en story (Strachal, 2009:43).

När vetenskapsjournalister stöter på ovilja från forskare att ställa upp på intervju har det ofta att göra med att forskarna upplever att de saknar kontroll. De är rädda för vad som kan hända om de lägger sitt arbete i en journalists händer och fasar för att journalisten ska förstöra deras rykte och oroar sig för vad deras kollegor ska tycka (Strachal, 2009:64; Reed, 2001:284). De uttrycker också bekymmer över att det blir en snedvriden bild om medierna får sätta agendan för vad som är viktig forskning (Strachal, 2009:62). Däremot kan det vara statusbetingat att medverka i vissa medier såsom vissa vetenskapliga tidskrifter, såsom *Science* och *Nature* (Strachal, 2009:73). Med detta menar forskarna att journalisterna har makt. Journalister anser å andra sidan att det är forskarna som sitter på makten. Det är de som har kunskapen, expertisen och kan göra sig onåbara. Journalister uttrycker också en känsla av undergivenhet, av att känna sig dum i förhållande till forskaren vilket ger forskarna ännu mera makt i sammanhanget (Strachal, 2009:54). Enligt Strachals forskningssammanställning framgår att journalisters beroendeställning till forskarna minskar ju mer kunskap de har (Strachal, 2009:49). Forskare i Strachals studie bekräftar också det påståendet. De blir lätt irriterade på journalister som är dåligt pålästa. De menar att vissa journalister lyssnar väldigt dåligt och samtidigt kräver svar på frågor inom områden där de saknar kompetens (Strachal, 2009:67). Vad gäller förkunskapen bör man heller inte glömma att journalistkåren och forskarvärlden ofta tillhör två vitt skilda discipliner och liknas även här vid ett möte mellan två olika kulturer (Reed, 2001:293). Många vetenskapsjournalister i Sverige har därför också en vetenskaplig bakgrund och har då också lättare att ta till sig forskningen och kan kommunicera med forskarna på deras språk (Strachal, 2009:88). Flera av dem Strachal har intervjuat varnar dock för risken att bli allt för insnöad som specialreporter, att man börjar tala över huvudet på sin publik och hamnar i knäet på forskarna (Strachal, 2009:90).

Språket är en annan barriär som vetenskapsjournalister står inför. Inte nog med att de ska förstå det vetenskapligt akademiska språket utan de ska också kunna översätta det till ett begripligt lekmansspråk (Strachal, 2009:123–126). I Larssons studie är det en stor andel av svarspersonerna som har en önskan att få hjälp med att översätta fackord (Larsson m.fl., 2003:326). Forskare uttrycker däremot en besvikelse över att journalister har en tendens att tabloidisera och göra forskning till sensationsjournalistik, eller att de förenklar så mycket att det

uppstår faktafel i texterna eller att de använder opassande metaforer för att förklara ett komplicerat vetenskapligt sammanhang (Reed, 2001:284). Här menar journalister å andra sidan att forskare inte förstår medielogiken och hur man som skribent ska fånga läsarens intresse och berätta en historia, inte bara rapportera intressant forskning (Strachal, 2009:125). Även detta kan tolkas som kulturella skillnader.

Slutligen är granskningen en viktig del inom vetenskapsjournalistiken. Detta kan vara svårt på grund av flera av de aspekter som redan tagits upp, såsom tidsbristen, kunskapsbristen och svårigheten att ifrågasätta en expert. På flera sätt har man lyckats undvika den här typen av problem med införandet av "peer-review" där en forskningsrapport först skickas till tre andra forskare inom samma område för att granskas innan den publiceras i en vetenskaplig tidskrift. Exempel på sådana skrifter är *Science* och *Nature* i USA. Då ansvarar forskarsamhället och den publikationen för trovärdigheten i rapporten (Finer, 2005:59–60).

2.6 Ett globalt minskande problem?

Anna Larsson, medicinsk reporter på Sveriges Radio, har tillsammans med norska och amerikanska läkare och forskare genomfört en studie om vilka problem och barriärer medicinska reportrar tampas med världen över. Deras studie gick främst ut på att ta reda på vilka problemen är, varför det är så och vad man kan göra åt det. Studien genomfördes på medicinska reportrar i 37 olika länder dels med fokusgrupper, dels enkätundersökningar, dels telefonintervjuer. De kom fram till att barriärerna och problemen är ganska likartade världen över och påminner mycket om den problematik jag har listat i avsnittet ovan. De problem som rankades högst i enkätundersökningarna var bristen på tid, bristen på utrymme och bristen på kunskap från journalisternas sida (Larsson m.fl., 2003:327). I fokusgrupperna framgick däremot en viss nyansering länderna emellan. Svenska journalister exempelvis tyckte tidsbristen var ett problem samt att hitta bra och pålitliga källor. De brittiska journalisterna upplevde inte tiden som ett problem utan menar att en bra journalist lär sig att arbeta snabbt (Larsson m.fl., 2003:326). Många uttryckte att tillgängligheten till experterna var blandad där vissa var hjälpsamma medan andra var rädda att få dålig publicitet. Flera beskriver relationen som ett möte mellan två olika kulturer där förståelsen dem emellan är liten och en spänning och friktion uppstår. Däremot ansåg många journalister att det var deras eget ansvar att skaffa sig bättre kunskap och utveckla sin intervjuteknik för att underlätta i sitt journalistiska arbete (Larsson, 2003:326).

I juli 2008 publicerades en artikel av Hans Peter Peters i vetenskapstidskriften *Science*. Artikeln handlar om hur forskare själva ser på medieexponering och relationen till journalister.

Studien utfördes i fem olika länder varav USA utgjorde den största delen, vilket gör den intressant för min uppsats. De fann att forskare i stor utsträckning var nöjda med hur medieexponeringen hade påverkat deras karriärer (46 %) medan endast en liten del var negativt inställda (3 %) samt att kulturskillnad som ett problem i kommunikationen har minskat. Däremot ansåg nio av tio forskare att en anledning till oviljan att ställa upp på intervju beror på en överhängande risk att bli felciterad och åtta av tio ansåg att journalister är oförutsägbara. Deras forskning pekar ändå på att relationen mellan forskare och journalister är mer frekvent och friktionsfri än man tidigare trott och att det tyder på att det är ett globalt fenomen (Peters, 2008:205).

3. Metod

3.1 Avgränsning och urval

Detta är en kvalitativ intervjustudie med åtta vetenskapsjournalister där fyra är svenska och fyra är amerikanska. Syftet med studien är att studera vetenskapsjournalister och jag har därför valt att endast intervjua journalister som arbetar på en vetenskaplig tidskrift och uteslutande bevakar den typen av ämnen. Detta på grund av att jag vill att samtliga intervjupersoner ska arbeta under så lika förhållanden som möjligt vad gäller specialområde, val av källor, tidsram och utrymme. Med den begränsningen hoppas jag kunna få så hög validitet som möjligt av mina resultat så att eventuella skillnader inte beror på andra faktorer såsom deadline, utrymme och agenda. Enligt Anna och Anders Tapolas studie (1998) använder vetenskapsjournalister i dagspress sig främst av andra medier som källor, såsom vetenskapstidskrifter och liknande (Finer, 2005:82), vilket i så fall inte skulle vara användbart i min studie. Jag har dessutom medvetet valt vetenskapsjournalister som har en specialitet eller inriktning på tidskriften som de ansvarar för, så att de ska ha en längre relation och erfarenhet med den typen av forskare. Den svenska tidskriften är *Forskning & Framsteg* där jag intervjuade samtliga svenska journalister. Den amerikanska delen av studien är däremot uppdelad på två tidskrifter, där jag intervjuade två personer på *Scientific American* och två på *Discover Magazine*. Detta beror på att *Scientific American* hade deadline samma vecka som jag var i New York och endast två journalister hade tid att ställa upp på en intervju. Jag fick då vända mig till den konkurrerande tidskriften *Discover Magazine* där jag lyckades få tag på två journalister till.

3.2 Tidskrifterna

Samtliga tidskrifter är månatliga och bevakar alla typer av vetenskapliga ämnen, såsom naturvetenskap, humaniora och teknik. *Forskning & Framsteg* är en stiftelseägd tidskrift utan vinstintresse med en upplaga på 41 000 exemplar varav 98 % är prenumeranter (Om *Forskning & Framsteg*). Antalet intressenter till tidskriften har sedan 1966, då den grundades, varierat men har under 2011 varit 15 stycken. Intressenterna består av olika vetenskapliga forskningsstiftelser och organisationer såsom Kungliga Vetenskapsakademien och Vetenskapsrådet (Stiftelsens intressenter). *Forskning & Framstegs* redaktion ligger i Stockholm och har i dag sex redaktörer. Tidskriften startades från början i ett folkbildnings syfte för att hjälpa

universiteten med den tredje uppgiften, vilket innebär att informera allmänheten om sin verksamhet (Strachal, 2009:160). Utöver de vetenskapsjournalistiska artiklarna, bidrar även forskare själva med populärvetenskapliga texter om sin forskning. Detta är en kvarleva från när tidskriften fortfarande var rent populärvetenskaplig. *Forskning & Framstegs* chefredaktör understryker vikten av att reportrarna och redaktörerna på tidskriften har, utöver någon form av journalistisk bakgrund, akademiska studier inom något vetenskapligt ämne.

Forskning & Framstegs amerikanska motsvarighet är *Scientific American*. De har liknande samarbeten med forskare där de själva får bidra med vetenskapliga artiklar som sedan redigeras och publiceras i tidskriften. *Scientific American* grundades 1845 och är USA:s äldsta regelbundet publicerade vetenskapstidskrift. Den översätts till 14 språk och ges ut i 30 olika länder och når cirka fem miljoner läsare världen över (Scientific American: Press Room). Den amerikanska upplagans huvudkontor ligger i New York och har omkring ett 20-tal redaktörer.

Discover Magazine grundades 1980 och är en renodlad vetenskapsjournalistisk produkt med en läsarpublik på 5,3 miljoner enligt deras egen uppskattning: Tidskriften säljs i omkring 100 000 lösnummer per månad och kommer ut på engelska (Magazine & Web Editorial Internship Program). *Discover Magazines* huvudkontor ligger i New York och har omkring nio redaktörer.

3.3 Intervjuerna

Då detta är en kvalitativ studie såg jag till att samtliga intervjuer skedde ansikte mot ansikte och enskilt med varje deltagare. Detta för att kunna ta in nyanser, personligheter, mimik och gester som kan förmedla kommunikation som inte skulle gå fram annars (Esaiasson, 2010:261). Dessutom är det lättare att få förtroende från intervjupersonen och de kan lättare öppna upp sig för mig (Kvale, 2009: 20). Intervjuerna skulle inte ta mer än en timma och jag lyckades hålla samtliga mellan 35 och 55 minuter. Samtliga intervjuer genomfördes på deltagarens egen arbetsplats, antingen vid dennes skrivbord eller i ett avskilt konferensrum. Detta gjorde i många fall att intervjupersonen kunde sträcka sig efter ett gammalt nummer av tidskriften och berätta om en specifik händelse med just den forskaren som var källa till artikeln som de berättade om.

Intervjuerna var öppna och halvstrukturerade (Esaiasson, 2010:262–264). Först pratade vi om intervjupersonens bakgrund, utbildning och erfarenhet. Detta för att kunna se ifall det finns en koppling mellan dessa faktorer och hur de ser på relationen till forskare. Sedan inledde jag intervjuerna med att låta dem själva svara på frågan hur de ser på relationen mellan vetenskapsjournalister och forskare. Under intervjuens gång höll jag deltagaren på spåret med hjälp av en intervjuguide (se bilaga 3 och 4) som jag följde för att se till att alla teman berördes

(Esaiasson, 2010:298–299). Slutligen knöt jag ihop säcken med en avslutande fråga då deltagaren fick tipsa mig som blivande vetenskapsjournalist vad jag kan göra för att främja relationen till forskare. Intervjuerna bandades och transkriberades sedan ordagrant av mig. De transkriberade intervjuerna finns tillgängliga men redovisas inte i uppsatsen.

3.4 Analysen

Jag tematiserade intervjuerna redan innan jag genomförde dem (Esaiasson, 2010:298–299). Under arbetets gång kristalliserades det ut ett visst antal fler teman som intervjupersonerna berörde. Dessa stämde i många fall överens med Strachals teman som han har lagt upp i sin studie och flera ord var även återkommande i den övriga forskningen. Exempel på dessa teman är ”språket”, ”tillgänglighet” och ”förtroende”. Jag upptäckte dock att flera teman inte var applicerbara på min studie på grund av intervjupersonernas homogena arbetsförhållanden och jag utelämnade då dessa. Exempel på ett sådana teman är ”tid” och ”utrymme”. Däremot kommer dessa teman beröras i analysen som en förklarande faktor till förutsättningarna för en bra relation. Intervjupersonerna drog även ibland själva parallellerna, alternativt att jag själv såg ett samband, mellan två eller flera teman och jag valde då att lägga dem i samma under rubrik. Exempel på dessa är ”språk” och ”förkunskap” eller ”insikt” och ”kontroll”. Slutligen kvarstod sju teman som presenteras under följande underrubriker;

1. Grundinställningen till relationen
2. Tillgänglighet
3. Språket och förkunskap
4. Insikt och kontroll
5. Förtroende
6. Granskning
7. Val av källor

Tre teman; ”maktbalansen”, ”hur journalisten stärker sin maktposition” och ”förutsättningar för en bra relation”, har jag valt att analysera djupare och ligger därför i ett separat kapitel i resultat- och analysdelen. Här gör jag egna tolkningar av intervjupersonernas svar och väver ihop dessa tolkningar med teorin och tidigare forskning vilket är varför jag har valt att separera dessa teman från ovanstående sju teman.

De transkriberade intervjuerna gick jag igenom var för sig och plockade ut citat av intervjupersonerna som berör respektive tema. Dessa sammanställde jag i en svensk del och en

amerikansk del för att få en tydligare överblick. Därefter letade jag efter tendenser inom varje grupp samt analyserade avvikelser sammanfallande med tidigare presenterad teoridel.

3.5 Intervjupersonerna

På den svenska redaktionen intervjuade jag fyra personer varav tre av dem var redaktörer och en var reporter. Specialområdena för respektive intervjuperson är historia, psykologi, ekologi och biologi. Tre av dem har disputerat inom sitt respektive område. En av dem har en formell journalistutbildning vid Stockholms Universitet medan de andra tre har kompletterat med kurser i journalistisk alternativt läst ett kortare program i journalistik för akademiker. Erfarenheten i branschen varierar från 6 månader till 22 år. Samtliga var över 40 år.

De amerikanska intervjupersonerna är samtliga redaktörer på sina respektive tidskrifter. Deras specialområden är miljövetenskap/biologi, neurovetenskap/psykologi, arkeologi och fysik. Samtliga har en bakgrund inom sitt respektive specialområde som ett huvudämne från college, fast ingen har disputerat. En av dem har en formell journalistutbildning från NYU medan de andra tre tagit kurser i kreativt skrivande eller frilansat och därigenom tagit sig in i branschen. Två utav de amerikanska intervjupersonerna har tre års erfarenhet i branschen och två av dem mellan 20 och 25 års erfarenhet. De två yngre journalisterna var båda under 30 år och de andra två var runt 50 år.

3.6 Etisk diskussion

Jag har i den möjligaste mån genomfört den här studien i enlighet med de Forskningsetiska principerna (Forskningsetiska Principerna). Informationskravet uppfyllde jag i samband med det förfrågningsmail som jag skickade ut till de redaktioner som jag ville skulle delta i studien. I det mailet beskrev jag studien och förutsättningarna för intervjupersonerna samt vad deras medverkan skulle innebära (se bilaga 1 och 2). Jag kontaktade först chefredaktören för att få dennes samtycke innan jag kontaktade själva intervjupersonerna. Även intervjupersonerna fick ta del av mailet. I samband med chefredaktörens och intervjupersonernas samtycke uppfylldes även samtyckeskravet (Forskningsetiska Principerna).

Konfidentialitetskravet är uppfyllt i och med att samtliga intervjuer är avidentifierade, likväl intervjupersonen själv som personer eller institutioner som omnämns i intervjun. Däremot är jag medveten om problematiken när redaktionen är så pass liten att man med slutledningsförmågan kan gissa sig till vilka deltagarna är, fast då har jag sett till att citaten som presenteras i resultatdelen inte ska kunna kopplas samman till intervjupersonen. Slutligen är

nyttjandekravet uppfyllt då personuppgifter av deltagarna endast kommer användas i detta forskningssyfte (Forskningsetiska Principerna).

Uppsatsen är en kvalitativ intervjustudie där endast fyra journalister från varje land har intervjuats. Detta innebär att det inte går att få några statistiskt signifikanta resultat av mitt material.

Jag vill även poängtera att jag är ensam om att göra den här studien. Jag har själv gjort intervjuguiden, genomfört intervjuerna, översatt de amerikanska citaten och sedan sammanställt och analyserat dem. Det är uppenbart att min förförståelse och mina förutfattade meningar kan ha färgat hur jag väljer att analysera mitt material. Jag har under hela arbetets gång försökt vara medveten om detta och försökt undvika att ställa ledande frågor till intervjupersonerna samt tolka materialet på ett otillbörligt sätt.

4. Resultat och Analys

4.1 Jämförelsen – Sverige vs. USA

Mina resultat presenteras temavis där jag har försökt sammanfatta de olika intervjupersonernas inställning och syn på relationen till forskarna. Dessa teman är som tidigare nämnt till stor del hämtade från litteratur och tidigare forskning. Däremot fanns det vissa teman som jag ansåg inte passade in på min studie såsom tid och utrymme. Detta beror mycket på att mina studieobjekt var journalister vid vetenskapstidskrifter där varken tid eller utrymme utgör ett stort problem för journalisterna. Detta kommer jag återkomma till i min analys och slutsats. Jag har dessutom valt att slå ihop vissa teman då jag anser att de på många sätt hänger ihop och presenterar dem under en gemensam rubrik. Språk och förkunskap är en sådan rubrik där intervjupersonerna näst intill har dragit likhetstecken mellan de två begreppen.

Under varje underrubrik kommer först en svensk sammanfattning, därefter den amerikanska och slutligen en jämförelse dem emellan. I vissa fall har jag plockat ut ett eller ett par citat som illustrerar intervjupersonernas inställning och andra fall har jag satt deras egna ord som citat i den löpande texten.

4.1.1 Grundinställning till relationen

Den inledande frågan i samtliga intervjuer var hur deras egen syn på relationen mellan vetenskapsjournalister och forskare ser ut. Detta för att få en översiktlig bild av hur deras grundinställning är. Det visade sig att grundinställningen bland de svenska journalisterna var lika olika som antalet intervjupersoner. De fyra svenska journalisterna hade samtliga olika synvinklar på relationen till forskare. En tyckte det var svårt för ”man hamnade i underläge gentemot forskarna”, en annan ansåg att uppfattningen om att ”kommunikationen är svår är missuppfattad” och ”att det oftast är väldigt lätt trots allt”. En tredje tyckte att det var lätt eftersom denne själv hade forskarbakgrund och den fjärde såg problematiken där vetenskapsjournalister ”har en lite för stor fot i den vetenskapliga världen [...] och att man lite grann sitter i knäet på forskarna”.

De amerikanska journalisterna var alla inne på ett gemensamt spår. De pratade samtliga om ett samarbete, om att översätta och att göra forskarna en tjänst genom att göra deras arbete

tillgängligt för allmänheten.

Jag tror att vi gör dem en stor tjänst genom att översätta något riktigt komplicerat så att allmänheten kan förstå. [...] Forskarna vill få ut sitt budskap men de vet inte nödvändigtvis alltid hur man gör.

En utav dem berörde dock det motsägelsefulla i relationen med att man samtidigt ska behandla forskare precis som alla andra typer av källor och att man måste ha i bakhuvudet att de har egna intressen som de bejakar.

Översättarrollen handlar om att förklara saker på ett förenklat språk och sen har du den motsägelsefulla rollen som ska ta reda på vad någon inte vill att du ska veta.

Det är svårt att se några tydliga skillnader mellan de svenska och amerikanska journalisterna då samtliga har så vitt skilda utgångspunkter. Fast skillnaden är väl just den att de amerikanska journalisterna hade en mer enad grundinställning till relationen än vad de svenska har. Det är som att de amerikanska journalisterna står mer enade i sin syn på vad deras roll är som vetenskapsjournalister, nämligen att översätta och att de förser forskarvärlden med den tjänsten. Jag ser en svag tendens till att de svenska journalisterna är kvickare på att påpeka svårigheterna och att de har en lite mer mångfacetterad syn på sin roll som vetenskapsjournalist.

4.1.2 Tillgänglighet

Ett av de problem som ofta tas upp i relationen till forskare är otillgängligheten. Flera av de svenska journalisterna uttrycker att de stöter på en viss ovilja från forskarnas sida att vilja ställa upp på intervjuer. En av journalisterna uttrycker sig som följande:

Forskarna är så otroligt upptagna idag. De ägnar inte så mycket tid åt den här tredje uppgiften och så. Det är ganska få som är intresserade av det.

Journalisten tror alltså att forskarna själva inte ser vad de har att tjäna på att ställa upp på en intervju. Ovan citerade person får medhåll från en annan kollega fast från ett lite annat perspektiv. Han menar att det är det specifika mediet som inte intresserar forskaren att synas i, detta kan bero på att mediet inte har tillräckligt hög status i forskarvärlden:

En del forskare skiter fullständigt i vad svenska tidningar skriver. För dem gäller det bara att direkt ta sig in i de amerikanska tidskrifterna.

Dessa är åsikter som förekommer hos samtliga svenska journalister samtidigt som alla fyra tror att forskare i allmänhet tycker att det är roligt att synas i medier. Följande citat lyfter fram olika anledningar till varför forskare har ett intresse av att synas i medier:

Andra är intresserade av folkbildning och delar med sig av kunskap som är kul [...] Ofta vänder man ju sig till dem för att prata om deras forskning, och det är ju verkligen vad de vill. [...] jag tycker nog i allmänhet att de är pigga på att vara med [...] de söker ju hela tiden anslag och måste visa vad de gör.

Ingen av de amerikanska journalisterna pratar direkt om att det finns en svårighet att få tag på rätt person eller att de upplever en ovilja från forskarnas sida att ställa upp på intervjuer. Många menar att namnet på deras tidskrift öppnar många dörrar.

Min allmänna uppfattning är att om jag ringer och säger att jag är från X [tidskriften] så ser de oftast till att göra sig tillgängliga. [...] Han [forskaren] vill gärna synas i X [tidskriften] så han ringer tillbaka.

Däremot tar de upp andra svårigheten som att få tillräckligt mycket tid med vederbörande. Journalisterna vill ofta ha mer tid av forskarna än de är villiga att ge:

För att få en bra story vill man gärna prata med dem i minst 45 minuter [...] och vi stöter ofta på folk som tycker att de ger oss för mycket av deras tid.

Eller att forskaren i fråga redan är så väletablerad att de inte anser sig behöva ge intervjuer till folkliga tidskrifter.

Det kan vara lite svårt att få tag på X [en omnämnd forskare], han behöver inte det här, för han är redan världsberömd.

De amerikanska journalisterna tror ändå att forskarna själva inser vikten av att delta och på vilka olika sätt det kan gynna dem. Flera journalister tar upp aspekten att synas i medier är prestigefullt (hänger ihop med tidskriften de representerar) att det kan höja deras status bland kollegor samt att det ger en bekräftelse på deras forskningsresultat. En journalist tror dessutom att forskare anser sig skyldiga att ställa upp för att annars kommer det komma ut så mycket felaktig information.

I den här aspekten tycks svenska journalister uppleva ett lite större motstånd från forskarnas sida att ställa upp än de amerikanska journalisterna. Detta skulle kunna tolkas som ett symptom på att den svenska vetenskapsjournalisten inte har fullt lika hög status som den amerikanska vetenskapsjournalisten. Men det skulle lika gärna kunna betyda att de svenska forskarna inte har insett vikten av att vara medial i samma utsträckning som de amerikanska forskarna.

4.1.3 Språket och förkunskap

Att vara vetenskapsjournalist handlar i mångt och mycket om att översätta ett vetenskapligt språk till en mer lättillgänglig prosa, detta är samtliga intervjupersoner överens om. Många anser dessutom att deras bakgrund inom respektive vetenskapliga fält hjälper dem betydligt i sitt arbete då de har en bättre förståelse för ämnet samt redan hanterar fackspråket.

Om man inte kan forskarspråket...det är ju ett motstånd inom det område som jag jobbar med. [...] Sen är det ju en oerhörd tillgång om man ska värdera trovärdigheten eller tyngden i rapporter och förstå språket så visst är det så, det är ju jätteviktigt att kunna.

Samtidigt är det flera som lyfter fram problematiken med att vara för insatt i ett ämne. De menar att det inte är bra alla gånger att ha för stor förkunskap, dels för att man som journalist

kanske glömmet att ställa de grundläggande frågorna och dels att man talar över huvudet på sina läsare.

Det är ju inte alltid en fördel utan det kan faktiskt bli ett problem, dels kan det bli onödigt krångligt [...] det är ett tveeggat svärd, man får vara vaksam på sig själv där att man har en annan kunskap. [...] Både se utifrån med lite okunniga naiva ögon, samtidigt måste man ju också försöka gå in i det så att man kan ställa rätt frågor.

Men oavsett vilken förkunskap man har som journalist menar de att det är oerhört viktigt att inte vara rädd för att ställa de dumma frågorna.

Genom att inte acceptera att de använder för krångliga [ord] varken för mig själv eller för den som jag pratar med, de får gärna använda fackuttryck men sen ska jag berätta vidare, och då vill man ha så enkelt språk som möjligt. [...] Och använder de något konstigt ord ska man inte acceptera att man inte hajar.

Även de amerikanska journalisterna såg en fördel med att ha viss bakgrund inom sitt bevakningsområde. De tar upp flera olika aspekter som underlättar i deras vetenskapsjournalistiska arbete:

Det hjälper mig på två sätt, ett är att jag inte känner mig skrämmd av fackspråket och två att jag har ett genuint intresse. [...] Det är som att vara dubbelspråkig [...] Att ha en bakgrund gör att du kan processa svaren snabbare och ställa de rätta följdfrågorna.

Men de menar också att det är viktigt att lägga sig på en lagom avancerad nivå. Om man ställer för komplicerade frågor kommer forskarna lägga sig på en nivå som man inte förstår och tala ett språk som inte går att använda. Alla fyra amerikanska journalister pratar om att dumma ner sig och ställa de grundläggande, enkla frågorna:

En stor del handlar om att jag ska vara idioten så att jag sen kan förklara saker och ting. [...] Ju dummare man framstår desto bättre information kommer man att få.

Vad gäller språket och förkunskap kan jag inte se någon skillnad mellan svenska och amerikanska journalister. Samtliga är överens om att en förkunskap är viktig för att kunna förstå terminologin och inte känna sig skrämmda av sådant de inte förstår samtidigt som det är viktigt att lägga sig på en lagom avancerad nivå både i intervjusituationen och när man ska översätta språket till lekmansspråk.

4.1.4 Insikt och kontroll

När det talas om att mötet mellan journalister och forskare är en kulturkrock handlar det om att forskare inte har insikt i processen och att de förlorar kontrollen över sitt arbete. De svenska journalisterna upplever inte detta som ett problem. De menar att de alltid låter intervjupersonerna läsa sina egna citat och det gör att forskarna känner sig trygga med det som trycks.

Generellt tycker jag det går oerhört bra och forskarna har förståelse för journalistiken och journalistkåren eftersom vi gör forskning förståelig. [...] Det var mycket värre förr tycker jag, då var de mindre med på noterna att omarbete och låta oss redigera och så.

Däremot låter de sällan forskaren läsa hela texten eftersom det är de själva som står för urval och vinkling. De vittnar alla om att de äger sina texter och tillåter inga ändringar i den journalistiska produkten såvida det inte finns faktafel. I vissa fall låter de forskaren läsa hela eller delar av texten för att kontrollera just att inga felaktigheter slinker med. Många berättar om erfarenheter där forskarna har haft synpunkter på vilka andra forskare som syns i texten eller hur de själva framstår.

Jag tror det skulle vara väldigt olyckligt att överlåta texten, det går ju inte. Dels av rent praktiska skäl, man blir ju bara förbannad om folk ska peta i ens grejer. [...] ...men jag skickar sällan hela artiklar för då börjar de: Jaha, har du intervjuat den där forskaren också, han är ju en idiot! [skratt]

De amerikanska journalisterna anser inte att forskarna har någon vidare insikt i hur journalistik och medielogiken fungerar. De håller strikt på principerna att endast låta dem se sina egna citat. På den ena tidskriften skickades citaten inte ens till dem via e-mail utan läses upp för dem över telefon. Detta för att de anser att forskarna har en allt för stark tendens att vilja ändra och justera i efterhand för att låta på ett visst sätt eller för att de hakar upp sig på ett specifikt ord.

Min generella uppfattning är att forskare inte förstår medielogik [...] när de skriver [bloggar exempelvis] så talar de till andra forskare medan vi skriver för en bredare publik. [...] Vi har en policy att vi inte skickar ut texter via mail och det beror på att de vill ändra och flippar över ett en viss mening eller ord.

Om det har uppstått konflikt över hur en text är utformad eller ett ämne eller person är gestaltad är det journalisten själv eller redaktören som står för slutresultatet. Däremot är de extremt noggranna med att faktainnehållet är korrekt och båda tidningarna har rutiner för hur dessa kontrolleras.

Den största skillnaden här är att svenska journalister har en lite slappare inställning till huruvida de låter källorna läsa artiklarna eller inte. Med detta menar jag inte att de svenska journalisterna låter dem göra ändringar eller blir påverkade av vad de tycker, utan jag tror de svenska journalisterna har minst lika stor professionell integritet som de amerikanska. Detta kan ju också bero på att journalisterna på den svenska redaktionen inte har samma resurser och lika stor personal som har tid att faktakolla texterna utan är beroende av sina källor för att korrigera eventuella fel i texterna.

4.1.5 Förtroende

I en relation mellan journalist och forskare är det viktigt att journalisten har forskarens förtroende för att få tillgång till dennes tid, expertis och medverkan. De svenska journalisterna upplever att de får forskarnas förtroende. De själva tror att det beror på två olika anledningar. Den första är det faktum att de representerar tidsskriften *Forskning & Framsteg*. Alla uttryckte det på olika sätt men följande citat är representativt för alla fyra intervjupersoner: ”Absolut, jättestort tycker jag. *Forskning & Framsteg* är ju känt av forskarna, vi är seriösa, vi slarvar inte, vi är inte ute efter att förvränga eller tabloidisera.” Flera av journalisterna påpekar också att många av forskarna läser deras tidning och har därför stort förtroende för tidskriften.

Den andra anledningen handlar om att vara ordentligt påläst. Det är skillnad på att vara påläst och att ha förkunskap. Man kan vara påläst utan att ha förkunskap och man kan ha förkunskap utan att vara påläst. När de talar om att vara påläst menar de oftast att man ska ha läst deras rapporter samt ha lite koll på var forskarfronten ligger inom det området.

Den här kunskapen fungerar som nycklar bara för att få komma in till folk. Det är viktigt att jag visar att de pratar med nån som förstår vad de säger, annars ödslar jag deras tid.

De amerikanska journalisterna anser att förtroendet kommer först under faktakontrollprocessen eftersom forskaren då ser att de gör ett gediget och noggrant jobb med att se till att inga felaktigheter slinker med i slutprodukten. En av journalisterna uttrycker sig som följande: ”Jag känner att vi verkligen får deras förtroende under faktakontrollprocessen, då ser de att vi på riktigt anstränger oss för att få det rätt.” Flera menar att det är svårt att få förtroende bara under intervjutillfället ifall de inte har träffat eller medverkat med personen eller tidningen tidigare. Däremot anser de att det är lättare om man får träffa forskaren personligen: ”Det är alltid lättare att lita på någon när du kan se dem i ögonen...” och ”Om man tillbringar tillräckligt mycket tid med någon så lyckas man oftast vinna över dem.” De amerikanska journalisterna är dock inne på samma spår att tidskriftens namn kan öppna dörrar och införlivar förtroende. De menar att i slutändan handlar det om hur väl påläst journalisten själv är och dennes förmåga att kunna förmedla det.

Här ser jag en tendens till en skillnad nämligen att de svenska journalisterna känner att de har ett starkare varumärke i ryggen när det gäller att få forskarens förtroende. Detta kan bero på att det inte finns ett lika stort utbud av vetenskapstidskrifter i Sverige som det finns i USA och att konkurrensen inte är lika stor mellan tidskrifterna i Sverige som i USA. De amerikanska journalisterna lägger också något mer ansvar på sig själva att bygga upp förtroendet genom att visa att de är pålästa, att göra en grundlig faktakontroll och leverera en bra produkt.

4.1.6 Val av källor

Jag funderade lite på hur journalisterna tänker när de gör sina val av källor. Väljer de källor som de märkt sedan tidigare är mer lättillgängliga eller väljer de den mest etablerade inom området? Bland de svenska journalisterna råder det konsensus om att ju mer etablerad en forskare är inom sitt område desto bättre källa.

Det handlar väldigt mycket om hur medievana personerna är. Intervjuar man NN [en välkänd forskare] så svarar han på frågor och så säger han hej och är klar när man lägger på luren. Pratar man med någon som precis har disputerat sin avhandling så säger de: Jaha, ska ni skriva om det här och får jag se vad du skriver och kan jag få se dina frågor i förväg? och så vidare.

De tar även upp ålder som en faktor som gör källan mer åtråvärd och att unga doktorander eller forskare är mer ängsliga har svårare att uttrycka sig. Ålder hänger ju i mångt och mycket ihop med hur väletablerad en forskare är och hur högt i hierarkin de har kommit.

En äldre person vågar ju ofta mycket mer än vad en ung person gör. En ung person är ofta mycket mer bunden vid sina data och sådär, de kanske inte kan säga så mycket.

Däremot väger de sällan in institutionen där forskaren är verksam på som en viktig faktor vid val av källa. De menar att då de själva har varit verksamma inom forskarvärlden har de ganska bra koll på vilka som är pålitliga.

Bland de amerikanska journalisterna råder det inte fullt lika stor enighet vad gäller hur de tänker i val av källa. Några uttrycker liknande åsikter som de svenska journalisterna om att medievana eller tidigare erfarenhet med medier gör forskaren lite tryggare och duktigare på att uttrycka sig.

Ja om man pratar med någon från NASA till exempel, de är så duktiga på att prata, de är så vana vid det. [...] Och om du får någon som är i 40–50-årsåldern och väletablerad och på kulmen av sin karriär så är de ofta väldigt engagerade i sitt arbete och är duktiga på att uttrycka sig.

Medan andra hade en helt annan åsikt och snarare såg de unga doktoranderna som idealkällan.

Min favorit är de som aldrig är i medier, de säger saker som de är och de ger de bästa citaten [...] Det roliga med doktorander är, de kan vara de bästa källorna ibland [...] och de talar kanske vårt språk lite mer.

Jag upplevde när jag gjorde intervjuerna att de svenska journalisterna var mer åldersfixerade och att det var viktigt att forskarna hade erfarenhet och var lite mer komna till åren. Men vid en närmare granskning såg jag snarare att skillnaden låg i journalisternas egen ålder. De två som svarade att de hellre hade att göra med yngre forskare eller doktorander var nämligen unga själva och detta kan vara en förklaring till att de upplever att de talar samma språk.

4.1.7 Granskning

En av journalistens huvuduppgifter är att granska myndigheter, företag och verksamheter. Som framgår i syfte och frågeställning vill jag försöka ta reda på hur vetenskapsjournalister förhåller sig till den uppgiften samt hur den är förenlig med att etablera en god relation till sina källor. Av de svenska journalisterna var det två av fyra som framhöll vikten av att de i första hand är journalister, att det är skillnad mellan vetenskapsjournalistik och populärvetenskap, och att de precis som vilka journalister som helst ska hålla ett kritiskt öga på forskarvärlden. ”Det ska ju vara vårt adelsmärke att vi förhåller oss kritiska.” förklarar en av journalisterna.

Jag tror att en del [journalister] har tanken att man bara ska ta det som är livsviktig forskning och berättar om det på ett lite jävigt sätt. Och det är ju jättebra men då är man kanske lite mer informatör. Det ska man komma ihåg att om man är journalist så ska man hitta den kritiska rösten och det knepiga med forskare att man måste grilla dem lite grann och att allt är inte bara jätteintressant forskning.

De andra två höll med om att det är en viktig del av att vara journalist, men att de i första hand inte var ute efter att granska forskarna.

Vi letar inte skandaler, vi är inte ”Uppdrag granskning”, vi vill ju ta fram god, intressant och viktig forskning. Vi gör ju ibland kritiska grejer men det är väldigt sällan som man ställer folk mot väggen. [...] Det är sällan vi gräver och säger ”titta här har ni fått två miljoner i anslag för tre års arbete vad har ni gjort av pengarna?”

Av de amerikanska journalisterna var det endast två av dem som tog upp problematiken med att hålla en kritisk och granskande ställning till forskningen. Den personen talade om att det var en motsägelsefull roll som journalist att samtidigt som man är intresserad av deras forskning så har forskarna egna intressen och det kan förekomma att det publiceras falska resultat och detta bör man ha i bakhuvudet. Den andra tog upp ett nyligen uppmärksammat fall med en forskningsrapport som hävdade att de hade kommit fram till revolutionerande resultat om livets förutsättningar. Det hade visats sig att forskningen inte var grundligt genomförd och resultaten inte var tillförlitliga. Han tog upp exemplet som en bra illustration för vad som kan hända om vetenskapsjournalister slutar att granska och bara rapporterar.

Samtliga fyra uttryckte dock en stark tillit till det peer-review-system som finns inom forskarvärlden och menar att den granskning som krävs av de metodologiska och teoretiska aspekterna av forskningen genomförs av forskarvärlden själv. Däremot ställer de alltid vad forskaren säger i en intervju mot vad som står i rapporten samt dubbelkollar ibland med andra specialister inom området.

De svenska journalisterna känner i större utsträckning att ett av deras uppdrag är att granska än de amerikanska journalisterna. En anledning till det kan bero på det peer-review-system som

finns i forskarvärlden. Det faktum att ingen av de amerikanska journalisterna tog upp granskning av regelverket som en del av sitt arbete tycker jag var intressant. Även om de svenska journalisterna inte såg det som sin huvuduppgift, var de ändå medvetna om att det måste göras. Kanske beror det på att den mesta av den svenska forskningen är statligt finansierad av skattepengar medan den amerikanska forskningen många gånger är stiftelseägd av intresseorganisationer eller av privata företag.

4.2 Analys av maktbalans och förutsättningar

För att kunna svara på min frågeställning, krävs en djupare analys av mitt material där jag tolkar in vad de olika svarspersonerna har sagt samt knyter an till den teori och litteratur som ligger som grund för studien. Maktbalansen till exempel är något som flera av intervjupersonerna själva inte upplevde, deras svar vittnar ändå om att en sådan kamp om makten förekommer vilket jag redogör för i följande avsnitt. Jag ska också i stycket efter försöka återge hur deras egna egenskaper på olika sätt påverkar den här maktbalansen. Slutligen ska jag med mitt material som grund försöka bena ut vad förutsättningarna är för att relationen mellan forskare och vetenskapsjournalist ska blir bra.

4.2.1 Maktbalansen

”Det är ganska svårt att bevaka forskning eftersom man är på något sätt i ett underläge gentemot forskarna.” Så säger en av de svenska journalisterna som sedan utvecklar det med att det har att göra med forskarnas otroliga kunskapsbank. Flera av journalisterna, både svenska som amerikanska, visar på olika sätt hur de beundrar forskarna på grund av deras otroliga intelligens, deras envetenhet, tålamod och passion för sitt arbete. Journalisterna själva tror jag inte ser detta som en maktposition som de ger forskaren men i många fall genomlyser en viss vördnad och respekt som kan sätta journalisten i en underlägsen position. Så här säger en av de amerikanska journalisterna:

Jag antar att jag har känt mig dum och underlägsen i vissa situationer och jag känner mig ofta nervös när jag ska intervju dem, jag vill se till att jag håller mig på tårna. [...] Så det kan vara lite spännigt, du vet när man ska träffa någon ny och det är en väldigt viktig person som man behöver, det är en nervslitande upplevelse.

Just det som ovanstående journalist säger om ”en viktig person som man behöver” ringar in den

problematik som Berkowitz tar upp om beroendeförhållandet som råder mellan journalister och deras källor (Berkowitz, 2009:103).

En annan amerikansk journalist skiljer på folk och folk och menar att det beror på vilka typer av forskare man har att göra med. Hon menar att de enklaste människorna är psykologer och neurovetenskapsmän för de har ett genuint intresse för den mänskliga hjärnan och det mänskliga beteendet. Hon menar att forskarna på grund av det också är mer sociala, ödmjuka och tillmötesgående människor. Hon gör en jämförelse till andra specialister inom området medicin:

Vi [journalistkåren] har oftast kontrollen, men ibland är de [forskarna] idioter, och det kan man inte göra något åt, vissa människor är idioter. [...] Förut arbetade jag mer med läkare och specialister kan vara lite snorkiga. Jag vet inte om det beror på att man måste ha ett stort ego om man jobbar med högstatusmedicin. [...] Men de är svåra att intervjua [...] de vill se till att du vet att de har mer pengar och makt än du.

Detta är en erfarenhet som flera av journalisterna delar, en svensk journalist beskriver exempelvis många forskare som "besserwissers". Dessa citat tycker jag ger en tydlig bild av hur forskare eller elitkällor av olika slag kan utnyttja sin position för att få övertaget och få journalisten att känna sig underlägsen, även detta något som Berkowitz beskriver i sin teori om maktförhållanden.

En annan av de svenska journalisterna som jag har intervjuat ser att detta maktförhållande kan gå åt båda hållen, att det inte bara är forskaren som har mycket makt utan även journalisten själv sitter på ett trumfkort. Citatet nedan illustrerar precis den maktbalans som enligt Berkowitz råder mellan journalisten och dess källor (Berkowitz, 2009:102).

Underlägsen kan jag nog ha känt mig, men jag vet inte, det är både och. Även de jag intervjuar är ju underlägsna mig, jag kommer ju ta ordet över deras liv och påståenden så det är ju en mångfacetterad relation.

Flera av de andra intervjupersonerna är inne på samma spår. En av de svenska journalisterna använder till och med frasen "det är ett maktmedel som man ska hantera varsamt som journalist" när han talar om vilket genomslag en forskare kan få både prestigemässigt och ekonomiskt genom att synas i medier. Många av journalisterna hävdar dock att denna maktordning är helt naturlig och i sin ordning. De inser sin underlägsenhet i kunskap och det är inte konstigt att man som journalist känner sig dum och underlägsen. En av de amerikanska journalisterna slår huvudet på spiken när han säger:

Jag menar, det är meningen att jag ska känna mig dum. De här personerna har sin doktorsexamen och de har studerat det här i årtal, det är inte förväntat att jag ska kunna det som de kan.

Samtliga journalisterna är nog på det klara med att det förhåller sig på det här sättet. Fast många, framförallt de amerikanska journalisterna, menar att de har en annan typ av expertis och kunskap som forskarna inte har och det är förmågan att skriva och förklara komplicerad

forskning på ett lekmannaspråk. Många använder ordet översättning, men även uttrycket ”att ge det en konstform” förekommer hos flera journalister och detta är en tjänst som de ger forskarna så de kan nå ut med sitt arbete till allmänheten på ett begripligt sätt. Dessutom är ordet ”respekt” ett honnörsord för journalisterna som jag har talat med. Det handlar om att uppnå en ömsesidig respekt. För att få forskarens förtroende och respekt och undvika att de använder en översittarjargong, måste man som journalist visa respekt för dem och deras arbete. Detta gör man främst genom att visa att man är inläst och är insatt i just deras arbete. Flera journalister vittnar om tillfällen då de har kommit dåligt pålästa till en intervju och nästan bokstavligen talat fått dörren smälld i näsan på dem. Däremot är de noga med att framhålla vikten av att ha en professionell distans till forskaren. Fraser som ”visa lagom mycket respekt och vara lagom respektlös” och att inte ha ett ”duktighetskomplex” dyker ofta upp. Då syftas det på att man inte ska ”smöra in sig” hos forskaren för att visa hur mycket man kan, hur duktig man är och ”fikar efter beröm” från forskaren. Det är farligt menar flera av de journalister jag har intervjuat.

4.2.2 Hur vetenskapsjournalisten stärker sin maktposition

Berkowitz tar som tidigare nämnt upp ett antal faktorer som gör att journalisten kan balansera ut lite av den makt som elitkällorna besitter. En av de saker han tar upp är journalistens status och erfarenhet i branschen. Flera av de journalister jag har pratat med erkänner att de kände sig mer underlägsna och maktlösa i de yngre åren och i början av sin karriär. Följande är ett citat från en av de svenska journalisterna som har över 20 års erfarenhet i branschen:

I början var man nog lite mesigare, man var grön och gick på sådana där törnar.[...] man ville vara lite tillmötesgående och man hade respekt för forskarna [...] Man hade kvar lite från skolan, där blev man nästan fostrad av de auktoritära att vissa kan väldigt mycket och det måste man vörda. Men det måste man arbeta sig bort ifrån, det blir ju inte bra av det. Så i början absolut, har hänt att jag strukit medhårs.

En av de amerikanska journalisterna berättar om liknande erfarenheter men lade till det faktum att hon var kvinna inte gjorde saken bättre. Hon beskriver flera episoder i sitt liv då hon har blivit avfärdad på grund av sin ringa ålder (eller intrycket av att vara ung). Detta menar hon har blivit bättre med åren och det faktum att hon har skaffat sig ett rykte i branschen om att vara en duktig vetenskapsjournalist.

Många antyder att ordet ”redaktör” införlivar lite mer respekt och ger forskaren intrycket att det här är en person som kommit upp sig och vet sina grejer. Sju av de åtta journalister som jag har intervjuat är redaktörer på sina respektive tidskrifter. En redaktör har mer makt i fråga om ämne, urval och vinkling än vad en reporter har. Detta skulle i så fall bekräfta det som

Berkowitz skriver om den interna statusen inom medieföretaget (Berkowitz, 2009:104), men jag menar att även forskaren blir påverkade av detta epitet och visar därmed mer respekt för vederbörande.

Ålder hänger ofta ihop med antalet år av erfarenhet i branschen men så behöver inte alltid vara fallet. En av de som hade lite mindre erfarenhet i branschen hävdar själv att han inte upplever någon maktobalans i relationen till forskare. Detta tror jag kan ha att göra med att han själv hade doktorerat inom sitt specialområde och känner en viss trygghet och är välbevandrad i de korridorerna. Detta skulle i så fall bekräfta Strachals forskningssammanfattning om att ju mer kunskap en vetenskapsjournalist har, desto mindre blir klyftan mellan de olika kulturerna (Strachal, 2009:96).

Berkowitz tar också upp det egna mediets status som en faktor som kan balansera ut maktförhållandena. Ju mer välkänt och etablerat mediet är desto mer har källan att vinna på att delta. Som beskrivet under rubriken i resultatdelen under temat ”förtroende” bekräftar samtliga av de journalister som jag har intervjuat att tidskriftens namn öppnar dörrar och ger dem själva en slags kvalitetsstämpel.

Jag har nyligen läst Stina Dabrowskis bok *Stinas möten* och en sak som slår mig är hennes konstanta jagande och vädjande till sina intervjupersoner (Lundberg Dabrowski, 2007). Hon vittnar också om att hon oftast känner sig mycket liten och underlägsen i intervjusituationerna. Detta fick mig att tänka på en sak som kan påverka maktbalansen och det är vem som är initiativtagaren. Vem det är som kontaktar vem? Detta ser jag inte har belysts särskilt mycket av Berkowitz med undantag att han pratar om hur pressmeddelanden, PR-folk och ”spindoctors” kan påverka journalistens val av källa (Berkowitz, 2009:102). Utifrån de intervjuer jag har gjort framgår att journalisten ständigt är på jakt. Att jaga sina källor måste ju om något ge en svagare position i maktförhållandet. Jag frågade samtliga journalister var uppslagen till artiklar oftast kom ifrån och samtliga vittnade om att det oftast var de själva som kom på en idé (visserligen från olika inspirationskällor) och att de själva var den som tog initiativet till första kontakten. Många talade om detta som något att vara stolt över, att de inte blev påverkade av PR-byråer eller påtryck från andra intresseorganisationer, vilket jag absolut håller med om är en viktig aspekt i rollen som en oberoende och neutral journalist, men det sätter också forskaren omedelbart i en maktposition när det är denne som är efterfrågad och har valet att dela med sig av sin tid och expertis. Om det är tvärtom, låt säga en nyexaminerad doktorand som vill få sin avhandling publicerad, då har maktbalansen plötsligt skiftat till att väga över på journalistens sida.

4.2.3 Förutsättningar – yttre och inre faktorer

Den sista frågan jag ställde till alla intervjupersonerna var vilka tips de skulle ge till mig som framtida vetenskapsjournalist för att göra relationen med forskare så bra och friktionsfri som möjligt. Dessa tips tillsammans med en djupare analys av intervjuerna, har jag sammanställt vilka de ideala förutsättningarna för att relationen ska bli så ”bra” som möjligt. Jag sätter ordet bra inom citationstecken för det är just det som är nyckelordet. Att relationen mellan en journalist och forskare är bra betyder inte nödvändigtvis att den ska vara trevlig och gemytlig. Det innebär att det finns lagom mycket ömsesidig respekt där journalisten kan komma tillräckligt nära forskaren för att få denne att öppna sig och dela med sig av sin expertis, samtidigt som journalisten kan hålla en professionell distans med ett kritiskt öga till forskningen. Men hur gör man det då?

De tre honnörsorden jag fick av intervjupersonerna var: att vara påläst, visa respekt och vara ärlig. Att vara påläst är uppenbart och hör ihop med andra ord som dök upp under intervjuerna som att ha lagom mycket förkunskap, vara väl förberedd med rätt typ av frågor men också att vara noggrann i sitt arbete, se till att det inte slinker in felaktigheter som kan fläcka ditt eget rykte som vetenskapsjournalist och som kan leda till att forskare inte vill tala med dig igen.

Att visa respekt hör som bekant ihop med att ha tagit del av vederbörandes forskning, men också att vara vänlig, engagerad och entusiastisk, vilka var andra återkommande ord i intervjuerna. Även att våga vara personlig med sina källor, flera intervjupersoner återkommer många gånger till det faktum att det handlar om ett möte mellan två människor, ett socialt spel, ett givande och tagande, ”om jag bjuder till lite, så kanske du bjuder till lite”.

Ärligheten slutligen handlar mycket om att från början vara öppen med sina intentioner, att låta personen ha insikt i processen, att låta dem läsa sina citat och visa att man har för avsikt att göra dem och deras arbete rättvisa. Men ärligheten handlar också om att våga vara dum, att inte vara rädd för att visa för forskaren att man faktiskt inte förstår och att få bort duktighetskomplexet. Journalisten ska heller inte hymla med att vara en kritisk granskande journalist och betrakta allt forskararbete med en viss skepsis. Detta görs genom att våga ställa kritiska frågor, utan att för den sakens skull kritisera allt som forskaren säger. Återigen är det en balansgång mellan skepticism och respekt.

De ovan nämnda faktorerna har samtliga att göra med vad journalisten själv kan göra för att främja relationen. Men det finns också andra faktorer som journalisten inte råår över. Tiden är en sådan aspekt. Alla journalister jag har talat med pekar på vikten av att dubbelkolla fakta, att låta

forskaren läsa sina citat, att ta sig tiden att göra långa djupgående intervjuer, att läsa på innan, osv. Men alla dessa saker förutsätter att man har tid till det. Nu är ju alla jag har pratat med vetenskapsjournalister på vetenskapstidskrifter vilka jobbar under månatliga deadlines. Detta ger dem lyxen att avsätta tid till sådana saker. Mycket riktigt tyckte de heller inte tidsaspekten var något problem. De har ofta tid att vänta en eller två veckor på att få svar från forskaren de bör få tag på. Flera journalister förklarade också att det många gånger inte gjorde så mycket om artikeln de jobbar på skjuts upp till nästa nummer om de inte lyckats få tag på rätt person. De ”pysslar ju inte med nyhetsjournalistisk” som en journalist formulerade det. Många av de som Strachal har intervjuat för sin studie är vetenskapsjournalister på dagspress eller liknande och de har inte samma förutsättningar vad gäller just tidsaspekten.

Det samma gäller utrymme som är en annan aspekt som gör att vetenskapsjournalistik många gånger blir knapphändig. Att det inte finns tillräckligt mycket utrymme på tidningsuppslaget eller sändningstid i radio eller tv. Fast detta är inget som mina intervjupersoner såg var ett problem. Detta beror till stor del på att de inte är lika platsbegränsade i tidskrifterna. Detta går helt i linje med det som Strachal menar underlättar vetenskapsjournalistiken i tidskrifter. Vid första anblick kanske man inte förstår hur utrymmet påverkar relationen mellan journalist och forskare, men som flera intervjupersoner vittnat om så är detta ett stort irritationsmoment då forskaren inte tycker att journalisten gör forskningen rättvisa. Att journalistiken inte ger forskningen en tillräckligt nyanserad bild utan förenklar för mycket. Dessa konflikter kan alltså undvikas med lite större teckenmarginal. Dessutom gör dagens teknik att utrymmet begränsas allt mindre. En artikel på nätet måste inte hålla sig till ett visst antal sidor, flera intervjupersoner berättar också om hur lyxigt det är att kunna göra mer kreativa illustrationer med slideshows eller små videoklipp på nätet.

I teoridelen försökte jag beskriva vad många journalister och forskare upplever som kulturkrockar. Ingen av mina intervjupersoner vittnar om att de upplever det som något större problem. Detta tror jag beror till allra störst del på deras egen bakgrund och att många identifierar sig själva som en del av forskarvärlden. Detta kanske kort och gott kan tolkas som att ”lika barn leka bäst”.

5. Slutsats

I slutsatsen ska jag försöka besvara mina frågor; vilka skillnaderna mellan svenska och amerikanska vetenskapsjournalister är samt vilka förutsättningarna är för att relationen mellan vetenskapsjournalister och forskare ska bli bra. Här ger jag också några egna tolkningar och förklaringar till mina resultat i en lite friare diskussion. Slutligen kommer jag beröra andra forskningsmöjligheter inom det här området som kan ge ytterligare kunskap om förhållandena för att förbättra förutsättningarna för vetenskapsjournalistiken.

5.1 Skillnaderna inte så stora

Skillnaderna mellan svenska och amerikanska vetenskapsjournalister var inte så stora som jag inledningsvis trodde. Båda grupperna stöter på ungefär samma problem, vilka i mångt och mycket överensstämmer med dem som lyfts fram i likväl de svenska studierna (Strachal och Finer), såsom de internationella (Larsson, Peters och Reed) och handlar mestadels om kulturskillnader såsom utbildning, språkskillnader och tidsaspekten. Detta tycker jag trots allt är ett gott resultat. Det vetenskapliga samhället är internationellt och har inga tydliga nationella gränsdragningar. Forskare åker till olika universitet världen över och ingår i forskargrupper med människor från alla världens hörn. Resultaten bidrar sedan till det allmänna mänskliga vetandet vilket ska vara en tillgång för alla länders medborgare, oavsett om du är amerikan, svensk, japan eller ugandier. Om det skulle visa sig att amerikanska journalister har en mycket bättre relation till forskare, skulle det kunna innebära att det amerikanska folket, eller den engelskspråkiga delen av världen, får en bättre och mer tillförlitlig rapportering av forskningen. Detta skulle skapa obalans i allmänbildningen hos världsbefolkningen och bidra till att vi har olika utgångspunkter för vilka beslut som vi fattar. Ett tydligt exempel på när det är viktigt är vid de årliga klimatmötena som anordnas av FN där hela jordens framtida klimat står högst på dagordningen. Då är det i allra högsta grad viktigt att de olika ländernas politiska representanter sitter på likartad kunskap baserad på forskning så att gemensamma och produktiva beslut kan fattas. Vetenskapsjournalister har en del av ansvaret att den kunskapen förmedlas.

Vidare stämde inte min hypotes att de amerikanska journalisterna skulle ha högre utbildning än de svenska journalisterna. Snarare tvärt om. Dock tror jag inte det går att dra några generaliserande slutsatser av det då min uppfattning är att *Forskning & Framsteg* är extra mån om att

dess medarbetare har en mer akademisk bakgrund än bara en journalistutbildning. Detta tror jag inte är en allmän sanning bland vetenskapsjournalister i Sverige. Jag kan heller inte bevisa att amerikanska journalister skulle ha högre status än svenska journalister. Detta var heller inte min ambition i denna studie utan låg endast som en bakomliggande orsak till varför jag ville göra en jämförelse. Däremot anser jag att det finns ett antal tendenser som pekar på att amerikanska vetenskapsjournalister skulle kunna ha ett något högre anseende i branschen än svenska vetenskapsjournalister. Denna analys gör jag oberoende det faktum att ett par av de svenska journalisterna själva påpekade att de inte har lika hög status i branschen än låt säga nyhetsjournalister.

En tendens jag såg var det faktum att svenska journalister upplever något större svårigheter att få tag på forskarna än de amerikanska journalisterna. Detta kan som redan nämnt bero på att forskarna själva är mer mediala i USA än i Sverige och gör sig mer lättillgängliga. Huruvida de är det vet jag inte, men flera av de amerikanska journalisterna ansåg att medieträning blir allt mer förekommande även i forskarvärlden, liksom politiker och företagsledare. Detta hänger också ihop med Berkowitz teori om hur källor stärker sin maktposition i förhållande till journalister när de blir mer medietränade eller medievana (Berkowitz, 2009:103). Fast en annan anledning skulle också kunna vara just att amerikanska vetenskapsjournalister har högre status än svenska vetenskapsjournalister. Detta blir dock lite av ett ”hönan-eller-ägget-problem”, vilket påverkar vilket? Är det forskarna som är mer mediala och öppna och deras tillgänglighet som ger vetenskapsjournalisterna högre status, eller är det vetenskapsjournalisternas höga status som gör att forskarna gör sig mer lättillgängliga? Detta är omöjligt för mig att svara på och jag tänker inte ens ta ansats att försöka göra det, utan låter frågan hänga som en filosofisk grund.

En annan aspekt som vittnar om denna tendens är det faktum att de amerikanska vetenskapstidskrifterna väger tyngre än de svenska. De skrivs för det första på engelska vilket är det internationella forskarspråket och gör dem mer åtråvärda för forskare att synas i då deras forskning får en större spridning än vad de får i svenska vetenskapstidskrifter. En av tidskrifterna översätts dessutom till 14 språk vilket gör forskningen tillgänglig för dem som inte behärskar engelskan. De svenska tidskrifterna har inte samma resurser för sådan spridning och publiken begränsas därmed avsevärt. Däremot är det intressant att de svenska journalisterna i större utsträckning ansåg att de hade ett starkt varumärke i ryggen och att detta öppnar dörrar och införlivar förtroende för journalisten. Detta strider i så fall mot ovanstående påstående att amerikanska tidskrifter skulle ha högre status. Fast detta tror jag beror på att svenska forskare själva läser *Forskning & Framsteg* och höjer därmed deras förtroende för tidskriften. Amerikanska forskare läser mer de vetenskapliga peer-review-tidskrifterna som *Science* och *Nature* i stället för de journalistiska produkterna som *Scientific American* och *Discover Magazine*.

Grundinställningen till relationen mellan forskare och journalister var i allmänhet relativt god både hos de svenska och amerikanska journalisterna. De flesta hade positiva saker att säga och många vittnade om att det har blivit bättre med åren. Detta går alltså i linje med Peters' studie om att problematiken minskar i världen. Däremot såg jag tendenser till att de svenska journalisterna var mer medvetna om problematiken och var generellt snabbare på att ta upp svårigheterna. Detta tolkar jag inte som att svenska journalister har fler svårigheter utan snarare att de är mer vaksamma på själva relationen. Eventuellt går det att koppla till inställningen till granskning av forskarvärlden där de svenska journalisterna var mer benägna att lyfta fram den aspekten i sin roll som vetenskapsjournalist. Som redan nämnt kan detta också ha att göra med de amerikanska journalisternas starka tillit till peer-review-systemet. Trots att de själva samt de svenska journalisterna medgav att det inte är ett vattentätt system och bör bevakas med ett kritiskt öga. Däremot hade de amerikanska journalisterna en striktare syn på hur mycket de låter sina källor ha insyn och påverka den slutliga produkten. Detta hänger som tidigare nämnt eventuellt ihop med tidskrifternas resurser där de svenska är avsevärt mer begränsade med sina sex redaktörer i jämförelse med exempelvis *Scientific Americans* över 20 redaktörer plus ett antal reportrar och faktakontrollerare. Ett arbete som läggs ut på tre personer (reportern, redaktören och faktakontrolleraren) på *Scientific American*, görs av en och samma person på *Forskning & Framsteg*.

Övriga skillnader som jag uppmärksammade hade mer med intervjupersonernas demografiska spridning att göra än nationalitet. Dessa kunde vara ålder, kön, bakgrund, utbildning, men även intervjupersonernas eget specialområde. Somliga menade att humanistiska forskare var mycket lättare att ha att göra med än naturvetenskapliga forskare. Detta låg dock inte inom ramen för den här uppsatsen utan får överlåtas till vidare forskning och skulle förvisso vara intressant att studera.

5.2 Den ideala relationen – lagom är bäst

Sammanfattningsvis handlar förutsättningarna om dels yttre, dels inre faktorerna. De yttre faktorerna är de som journalisten själv inte kan påverka såsom tid och utrymme. De handlar mest om mediets format och förutsättningar vilket är något som journalisten får anpassa sig till. I den aspekten är tidskriftsformatet eller internet de så nära ideala förhållandena man kan komma. De inre faktorerna är de som journalisten själv för till bordet. Dessa är alltså utbildning eller förkunskap inom ämnet som journalisten bevakar, att vara påläst och förberedd inför

intervjutillfället, att vara öppen med sina intentioner och låta forskaren ha insikt i processen, vara noggrann i produktionsarbetet, samt att vara vänlig och respektfull. Dessa är inga revolutionerande slutsatser, Strachal kom fram till samma sak i sin studie, men det som är viktigt i sammanhanget är ordet balans eller som vi svenskar gillar att uttrycka oss; lagom är bäst. Det handlar om att ha lagom mycket förkunskap, att vara lagom påläst och att ha lagom mycket respekt. Detta för att man som journalist ska kunna dels ställa de dumma frågorna, dels hålla en professionell distans till forskaren som man samtidigt ska kritiskt granska. Även dessa är slutsatsen som Strachal drar av sin studie, att hitta den där balansen.

Slutligen vill jag framhålla det faktum att alla intervjupersoner som jag har intervjuat pratade om att relationen i slutändan handlar om ett mänskligt möte. Vi är alla olika och hur vi än vrider och vänder på det, hur mycket man än bäddar för en god relation och hur mycket vi än brinner för det vi gör, kommer det alltid finnas människor som vi kommer mer eller mindre bra överens med. De menar att i slutändan handlar det mycket om sin egen inställning till förhållandet till andra människor.

6. Avslutande diskussion

Till att börja med är det viktigt att komma ihåg att det här är en kvalitativ intervjustudie som saknar statistisk relevans. Det går alltså inte att dra några generella slutsatser av mina jämförande resultat. Däremot de tendenser jag har sett går till viss del med hjälp av tidigare forskning att styrka. För att kunna se ett tydligare mönster krävs antingen att fler intervjuer görs alternativt enkätundersökningar för att få en statistisk signifikans. Dessutom vore det intressant att göra en motsvarande studie där forskarna utgör studieobjekten. Då skulle man kunna dra fler slutsatser om hur deras syn är på relationen till journalister samt om journalisternas förutfattade meningar om forskarna kan bekräftas eller dementeras. Ytterligare ett område som skulle vara intressant att undersöka är huruvida vetenskapsjournalister på andra typer av medier, såsom dagspress eller etermedier, skiljer sig från vetenskapsjournalister som arbetar på tidskrifter. Detta skulle i så fall kunna ge mer kunskap om vilka omständigheter och förutsättningar som bäddar för en god relation till forskare.

Som framgår i slutsatsen arbetar de vetenskapsjournalister jag har intervjuat under mer eller mindre idealiska förhållanden för att relationen mellan dem och forskare ska bli så bra som möjligt. Journalisterna själva anser också att samarbetet med forskare för det mesta fungerar mycket bra. De har de yttre förutsättningarna angående tid och utrymme samt många av de inre förutsättningarna vad gäller utbildning, förkunskap, noggrannhet och respekt. Men alla vetenskapsjournalister har inte lyxen att arbeta under liknande förhållanden. Många arbetar på dagspress eller andra nyhetsmedier vilket tar bort flera av både de yttre och inre förutsättningarna. Detta gör att det finns risk för att relationen mellan dem och forskarna inte är lika bra som för vetenskapsjournalister på tidskrifter och kan i sin tur leda till att mycket av den vetenskapsjournalistiken som vi tar del av dagligen, blir kompromissad.

Tidskrifterna själva stoltserar ofta med sina läsares höga utbildning, att majoriteten är akademiker, att de läser mer än genomsnittet, osv. Publiken till tidskrifterna motsvarar alltså inte befolkningens genomsnittliga demografi. Alla är vi inte så intresserade av vetenskap att vi prenumererar på vetenskapstidskrifter, än mindre har tid att läsa den typ av journalistik. Fast alla är vi i behov av att få ta del av kunskapen som finns av viktig forskning som görs. Undersökningar har gjorts som visar att den svenska publiken rankar vetenskapsnyheter högre än exempelvis sport och att svenskar är mest allmänbildade i världen vad gäller fysik och biologi

(Strachal, 2009:96). Ändå har vetenskapsnyheter ingen egen bilaga i tidningen, såsom exempelvis sport, eller en separat vinjett på tv-nyheterna, likt ekonominyheterna. Vad jag är ute efter är att om de dagliga nyhetsmedierna skulle skatta vetenskapsnyheter högre, ge dem mer utrymme i medieflödet och förbättra förhållandena för vetenskapsjournalister, skulle relationen mellan dem och forskarna förbättras och följaktligen skapa bättre och mer tillförlitlig vetenskapsrapportering. Jag vill med detta inte underminera journalisternas och forskarnas eget ansvar i att förmedla trovärdiga vetenskapsnyheter, men jag tror att ett av nyckelproblemen är mediernas obalanserade nyhetsvärdering. Frågan hur man löser det problemet tåls att undersöka i en annan uppsats.

Sist men inte minst vill jag tacka de tre redaktioner, *Forskning & Framsteg*, *Scientific American* och *Discover Magazine*, och deras medarbetare som tog sig tiden att ställa upp på intervjuerna. Det var oerhört roligt och lärorikt att få göra en djupdykning in i deras arbetsförhållanden och jag hoppas och ser fram emot att få kalla mig deras kollega inom en snar framtid. Även min handledare Elin Gardeström har varit till stor hjälp med sitt engagemang och uppmuntran under hela arbetsprocessen och det vill jag tacka för.

7. English summery

A science journalist's job is to find and source out the most important and interesting research within different scientific fields and then communicate the knowledge to the public. In order to do this the science journalist use one cardinal source which is the scientist. The relationship between a journalist and its sources entails various complications, some of which have been discussed by Daniel A. Berkowitz, whose theory treats the balance of power between journalists and their sources. Science journalists who have scientists as their main source deals with a source that tends to be more powerful than other sources in relation to journalists. They are elite sources and experts within their field of science. This brings more difficulties to the journalist who besides from the communication aspect, also has to scrutinize their field and keep a neutral and objective approach to their sources. In addition to this dilemma, science journalists also have to understand the scientific language and be able to translate it to a layman's tongue. This requires the journalist to have specialized knowledge or sometimes even college education within that specific scientific field. This is often not the reality and can lead to a lot of misinformation in the everyday media. Also the cultural differences between the journalistic and scientific societies can cause tension, irritation and sometimes unwillingness from the scientist's part to give interviews to journalists. Researchers are trying to understand what the conditions are in order to make the relationship between journalists and scientists as good as possible in order to prevent misinformation to reach the public.

Research shows that science journalists face more or less the same barriers all over the world with some slight variations. This thesis is a comparative study between Swedish and American science journalists and their relationship to scientist. My hypothesis was that American science journalists have higher status than Swedish science journalists and therefore have less difficulties treating with the scientific society in terms of accessibility and trust. I interviewed four science journalists in each country who all worked at a scientific magazine with somewhat similar working conditions in order to define any differences in their approach to and experience with scientists.

The results show tendencies that the Swedish journalists experience slight more difficulties getting hold of the scientists in time for their story. This could indicate that American science journalists have higher status than Swedish science journalists. It could also be explained by the fact that the magazine that they represent has greater impact on the audience which makes the scientists more willing to participate in the story.

I also found, surprisingly enough, that the Swedish journalists have different approach to scrutiny. They give prominence to their role as a scrutinizing journalist to a greater extent than the American journalists. This I believe has two main explanations; one is the fact that most research and scientific work in Sweden is government funded and journalists in general have a strict scrutinizing policy towards authorities. The other reason is the peer review process that all scientific papers have to go through before they get published in a scientific journal. The American science journalists put great trust in this system and believe most of the scrutiny is already done by the scientific society.

The journalists in general, both Swedish and American, certify that they have a fairly good relationship to scientists and the scientific society. They all agree on that the difficulties exist, such as language barriers, lack of knowledge within the scientific field and also the time aspect. They all stress the importance of having enough time to do research and read the scientist's paper beforehand in order to be able to ask the right questions. Having enough time also allows them to build that relationship and incorporate trust with the scientist. Since all of the journalists that I interviewed work in monthly magazines they believe they are provided with the time that they need. Most of them also have a college degree or majored in a scientific subject in college which they believed helped them in their work of understanding the scientists and translating the scientific language. These I find are the two main reasons to why the science journalists that I have interview have mostly good experience with scientists; time and knowledge.

The fact that I found no or little differences between how Swedish and American journalists look upon and approach their relationship to scientist, is in my opinion positive results. Since the scientific world is more or less an international community who's research contribute to the human knowledge, the communication of this knowledge should be evenly spread over the world. If it would show that Americans journalists had better relationship with their sources,

their science reporting could in effect be better and more reliable. That would mean that we would make decisions based on different grounds, which could be devastating especially in situations such as the yearly environmental meetings organized by the UN.

Last but not least my study confirms research that shows that the relationship between journalists and scientists is increasingly getting better. One part of this could be that the journalists are getting more specialized and educated within their field. The other part is that scientists are getting more media trained and have therefore a better understanding of the media logic and realize their gain in giving interviews and contributing to the public knowledge.

The fact that science journalists are getting more educated is a good thing, however the problem remains that all science journalists don't have the luxury of working in a scientific magazine where they are less restrained by time and space. The audience of scientific magazines is far from representing the demographic of the general population. Yet science news is important and needs to be reported in an accurate manner to the broader audience by regular journalists. In order for them to create a good and trusting relationship with scientists, the media themselves have to reevaluate the time and space they give scientific reporting. How this should be done ought to be investigated in another thesis.

Referenslista

Litteratur

- Bauer, Martin W. & Bucchi, Massimiano (red.) (2007). *Journalism, science and society: science communication between news and public relations*. New York: Routledge
- Berkowitz, Daniel A. (2009). Reporters and their Sources I: Wahl-Jorgensen, Karin & Hanitzsch, Thomas (red.) *The handbook of journalism studies*. New York: Routledge
- Edström, Maria (2007). Journalisters arbete och utbildning – omstrukturering pågår I: Andersson Odén, Tomas & Asp, Kent. *Den svenska journalistkåren*. Göteborg: Institutionen för journalistik och masskommunikation, Göteborgs universitet
- Esaiasson, Peter (2010). Metodpraktikan: konsten att studera samhälle, individ och marknad. 3:3, [rev.] uppl. Stockholm: Norstedts juridik
- Finer, David (2005). *Fokus forskning: vetenskapsjournalistikens olika roller*. Stockholm: Institutet för mediastudier i samarbete med Sellin & partner
- Kvale, Steinar & Brinkmann, Svend (2009). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. 2. uppl. Lund: Studentlitteratur
- Lundberg Dabrowski, Stina (2007). *Stinas möten*. [Ny utg.] Stockholm: Pocketförlaget
- Weaver, David H. (2007). *The American journalist in the 21st century: U.S. news people at the dawn of a new millennium*. Mahwah, N.J.: L. Erlbaum Associates

Tidigare forskning

- Larsson, Anna, Oxman MD, Andrew D. , Carling, Cheryl and Herrin, Jeph, PhD§, (2003), *Medical messages in the media – barriers and solutions to improving medical journalism*. Blackwell Publishing Ltd 2003 Health Expectations, 6, pp.323–331
- Reed, Rosslyn (2001) *(Un-) Professional discourse? Journalists' and scientists' stories about science in the media*. SAGE Publications, (London, Thousand Oaks, CA and New Delhi) Vol. 2(3):279-298
- Strachal, George (2009). *Journalistik och vetenskap*. 1. uppl. Malmö: Gleerup
- Viswanath, K., Blake, Kelly D., Coyle, Robert T., Freeman, Carol F., Gottlieb Saiontz, Nicole, Hesse, Bradford, Meissner, Helen I., and Mull, Corey (2008) *Occupational Practices and the Making och Health News: A National Survey of U.S. Health and Medical Science Journalists*, Routledge, Journal of Health Communication, 13:759, 2008

Artiklar

Hans Peter Peters, (2008) *Interaction with the Mass Media*, Science Magazine, 11 July 2008, vol 321, publicerad av AAAS.

Parry, Vivienne (2002) *Scientists as Communicators: How to win friends and Influence People*, JMB, J. Mol. Biol. (2002) 319, 973–978, 11 April 2002

Elektroniska dokument

Magazine & Web Editorial Internship Program (odat.). (Elektronisk). Tillgänglig:

<<http://discovermagazine.com/company/discover-editorial-internship-program> >

Om Forskning & Framsteg (odat.). (Elektronisk). Tillgänglig: < <http://www.fof.se/om-forskning-framsteg> > (2011-12-14)

Scientific American: Press Room (odat.). (Elektronisk). Tillgänglig:

<<http://www.scientificamerican.com/pressroom/aboutus.cfm>>

Stiftelsens intressenter (odat.). (Elektronisk). Tillgänglig: < <http://www.fof.se/stiftelsens-intressenter-2008> > (2011-12-14)

Illustration framsida: (odat.) GU Journalen, Illustration: Tomas Karlsson, TOK-bilder,

<http://www2.gu.se/gujournalen/gujnews_detail17482272 > (2011-12-22)

Övriga dokument

Forskningsetiska Principerna, ISBN:91-7307-008-4, Utgivare: Vetenskapsrådet Copyright ©

Vetenskapsrådet Tryck: Elanders Gotab

Svensk Författningssamling (SFS), Högskolelag (1977:218) upphävd genom SFS 1992:1434

Bilaga 1: Informationsbrev - svenska

Patrik Hadenius
Chefredaktör och VD, Forskning & Framsteg
Tel: 08-5511 09 55
patrik.hadenius@fof.se

Ellen Wennerström
Kandidatstudent Södertörns högskola
ellen01.wennerstrom@student.sh.se

Hej Patrik,

Jag heter Ellen Wennerström och läser femte terminen på Journalistik Människa och Miljö på Södertörns högskola. Detta är en vetenskaplig inriktning inom journalistikutbildningen vilket innebär att utöver de traditionella journalistik-, kommunikations- och medieämnena läser vi även ett år naturvetenskapliga ämnen, såsom medicin, cellbiologi och ekologi.

Nu är det dags för mig att skriva min C-uppsats och har av naturliga skäl valt att fokusera på just vetenskapsjournalistik. Dels för att jag själv vill ta mig in i branschen, och på vilket bättre sätt kan man inte göra det än genom att studera den, dels för att jag anser att vetenskapsjournalistik är ett sådant oerhört viktigt område och får på tok för lite utrymme i vardagliga medier.

Min C-uppsats kommer vara en jämförande studie mellan Sverige och USA. Anledningen till att jag vill jämföra med USA är dels för att jag själv har amerikanskt medborgarskap och dels för att jag tror skillnaderna kan vara ganska stora och därför än mer intressanta att studera. Det som jag ska undersöka är alltså hur relationen ser ut mellan vetenskapsjournalister och forskare. Att förhållandet mellan journalister och deras källor inte är helt problemfri alla gånger, är kanske inte någon nyhet, men jag tror att vetenskapsjournalister har en alldeles speciell relation till sina källor just av den anledningen att de är forskare eller vetenskapsmän. Förra året läste vi en kurs tillsammans med KI:s doktorander där de får lära sig att hantera och bemöta medier och vi fick en praktisk övning i att intervjua dem och skriva en populärvetenskaplig artikel. Det var lärorikt att delta i deras undervisning där de skulle få lära sig hur vi journalister tänker och varför det kan bli så fel många gånger. Dessa språkliga och kunskapliga barriärer kan kanske skapa en viss spänning och kanske irritation. Men på grund av att forskarna varken är offentliga personer som ska ställas till svars eller privatpersoner som ska gestalta offret i storyn så tror jag också att kommunikationen blir mer öppen och relationen eventuellt mer kollegial. Jag har läst lite om ämnet i David Finers *Fokus och Forskning* samt Georg Strachals *Journalistik och Vetenskap* och det känns som om jag är dem lite i spåren.

Dessa är självklart bara några av mina egna tankar och funderingar men det är de som är min utgångspunkt för min studie. Först nästa vecka kommer mitt färdiga PM vara godkänt men så snart jag har fått klartecken så kommer jag att påbörja min studie. Om ni är intresserade av att se det färdiga PM:et så skickar jag självklart det till er då.

Ni kommer in i bilden i egenskap av vetenskapsjournalister som arbetar på en tidsskrift. Min

tanke är att intervjua tre till fyra personer på varje redaktion och jag har då valt ut en vetenskapstidskrift från vardera land; *Forskning och Framsteg* är den svenska och *Scientific American* är den amerikanska. Detta för att jag vill att förutsättningarna för samtliga journalister ska vara ganska likartade i fråga om tidspress, målgrupp och val av källor. Jag ser helst att jag kommer på besök i er miljö och träffar intervjupersonerna en och en. Jag beräknar att varje intervju inte behöver ta mer än en timma. För att allt ska gå ihop tidsmässigt och jag ska hinna ta en sväng förbi New York också, bör intervjuerna genomföras under vecka 45 eller 46. Jag är relativt flexibel vad gäller den svenska delen av studien och kan anpassa mig ganska mycket efter vad som passar er bäst. Jag behöver exempelvis inte göra samtliga intervjuer under en och samma vecka. Detta går definitivt att diskutera vid ett senare tillfälle.

Jag hoppas verkligen att ni tycker det här låter lika spännande som jag och är villiga att bidra med er expertis. Jag ser fram emot att få höra ifrån er.

Med vänlig hälsning,
Ellen Wennerström
ellen01.wennerstrom@student.sh.se

Bilaga 2: Informationsbrev - engelska

Rachel Scheer
Corporate Public Relations, Nature Publishing Group
New York, NY
Phone: (212) 451-8569
r.scheer@us.nature.com

Ellen Wennerström
Graduate student at Södertörns högskola
Stockholm, Sweden
ellen01.wennerstrom@student.sh.se

Hi Rachel!

My name is Ellen Wennerström and I'm contacting you from the University of Södertörn in Stockholm, Sweden. I'm a last year bachelor student and about to write my thesis in journalism studies. I will get my degree from a program that is specialized within the field of science journalism which means that besides from the traditional subjects in media and communication, we also study subjects in science of nature, such as biology, medicine and ecology.

The reason I'm writing you is because I was hoping you would consider participating in my research. The thesis is about the relationship between science journalists and their sources and it's a comparative study between Swedish and American journalists. The obvious reason to why I want to study this particular field is that I want to work as a science journalist myself one day, and the other is that I have a dual citizenship and I'm interested in seeing what kind of differences there are culture wise between the two countries. I believe that American science journalists have a much higher status than Swedish science journalists, and if so my question is why that is and if there is anything we can learn from you.

My plan is to interview about four journalists from each editorial office one of which would be Scientific American. I have carefully selected which magazines (one Swedish and one American) I want to include in my study in order for the journalists to work under circumstances that are as similar as possible in terms of deadlines, target group and choices of sources. This way I eliminate possibilities that differences in my results are due to other circumstantial differences. I'd prefer to do the interviews individually and they shouldn't take more than an hour each. I also want to stress that this is a pure scientific project and none of the materials that I achieve from the interviews will be published in any commercial or editorial form. The interviewees can of course be completely anonymous if requested.

Since this is a short project and we only have about ten weeks to implement the study and write our thesis I was hoping you would be able to partake sometime in November. I will only have one, tops two weeks in New York to execute the American part of the study. I am however fairly flexible and I can adjust to your schedule and when it would suit you better for me to come. Once I have a window I will start making arrangements. Next week my memo for my thesis will be approved by my supervisor and in case you would be interested I could send it to

you, in order for you to get a better idea of the framing of my questions.

I am really excited about this project and I hope you find it just remotely as interesting as I do. I would like to thank you in advance for taking your time and I look forward to making your acquaintance. In case you have any further questions please feel free to get back to me.

Best regards,
Ellen Wennerström
ellen01.wennerstrom@student.sh.se

Bilaga 3: Intervjumall - svenska

Namn: _____ **Kön:** _____ **Ålder:** _____

Datum: _____

Först och främst vill jag tacka för att du tar dig tid att ställa upp på den här intervjun.

Intervjun kommer att bandas, men den kommer avpersonifieras så att varken du eller dem som du pratar om kommer gå att identifiera i efterhand. Vi är inte här för att prata om några specifika personer eller institutioner utan intervjun kommer att ha en mer generell karaktär fast med dig som yrkesutövare och dina erfarenheter som utgångspunkt.

Först kommer vi prata lite om dig och din bakgrund, utbildning och arbetslivserfarenheter.

Sedan kommer vi gå in på din roll som vetenskapsjournalist och hur du ser på relationen till forskare och vetenskapsmän.

Mot slutet hoppas jag att det ska finnas utrymme för dig att lägga till eller tala fritt om något som du anser att vi inte gått in på tillräckligt.

Jag vill att du ska känna att du kan associera fritt och behöver inte nödvändigtvis hålla dig till de specifika frågor jag ställer.

Inledningsfrågor:

Utbildning / bakgrund

Erfarenhet i branschen / på denna redaktionen

Hur kommer det sig att du kom in på det här spåret / hamnade här?

Specialitet / rutiner

Hur särskiljer du dig från en ”vanlig” journalist?

Öppen inledande fråga:

- △ Vad tänker du på när jag säger ”relation mellan vetenskapsjournalist och forskare”?
- △ Hur ser du på relationen mellan vetenskapsjournalister och forskare?
- △ Hur ser dina egna erfarenheter ut?

Kronologisk tematisering:

Var kommer uppslagen ifrån?

från dig / redaktionen, tips / andra medier, forskaren / pressekreterare / PR-person

Första kontakten?

vilken kanal? telefon, e-mail, konferens, besök på arbetsplats, bli besökt på red., hur är bemötandet?, svårt att få tag på rätt person?, är första kontakten den enda eller en inledande för ett senare möte

Mötet med forskaren?

hur ofta? / hur långa möten, på vems villkor?, hur är stämningen?, kollegialt eller hierarkiskt?

Produktionen

dubbelkolla källan med andra specialister / granskning, språket / analogier, författarskap / låter källan läsa artikeln innan tryck

Publiceringen

reaktioner efter publicering / uppföljning, tänker du på hur du framställer källan?, återupptar kontakt

Övriga frågor:

Beskriv var du tycker att du står i förhållande till forskarvärlden?

Är det svårt att få en forskare att ställa upp på intervju eller finnas med synligt i ditt redaktionella arbete?

Känner du att du har forskarens förtroende? Hur då?

Gör du någon skillnad på källor som är medietränade och de som inte är det? Märks det någon skillnad mellan dem?

Händer det att du känner dig dum eller underlägsen någon av dina källor? Hur hanterar du det då?

Upplever du att du blir bemött annorlunda av forskare som representant för den här tidsskriften än för en annan arbetsgivare eller uppdragsgivare? Fast tjänst / frilans?

Låter du dina källor ha insikt i ditt journalistiska arbete?

Vem har mest inflytande i fråga om urval och skildring i dina texter?

Har forskare i allmänhet förståelse för journalisters arbetsätt och medielogiken?

Brukar du låta dina källor kontrollläsa artikeln innan den publiceras?

Händer det att källor kontaktar dig för att de är upprörda eller besvikna på resultatet? Hur reagerar / hanterar du det då?

Har du någon gång blivit kritiserad av en källa/forskare för vad du har skrivit?

Tänker du på hur forskaren framstår i texten?

Vad kan du som journalist göra för att främja en god relation till forskarvärlden?

Något du vill tillägga?

Bilaga 4: Intervjumall - engelska

Name: _____ Gender: _____ Age: _____

Date: _____

Firstly I would like to thank you for taking your time for this interview and participating in this study.

The interview will be recorded but I will erase all names of you and the people or institutions that you might mention in the interview so that no one will be identifiable.

First we will talk a little about you, your background, education and how you got into this field.

Then we will get into your role as a science journalist and how you look upon the relationship between journalists and their sources.

Towards the end I hope there will be time for you to add or specify subjects that you feel should be stressed.

Lastly I want you to know that you can speak freely and you don't have to stick strictly to my questions or the subjects that I bring up.

Initial background questions:

Education / Background?

Experience in the industry / this magazine?

How come you ended up here? / into this field?

Specialty / routines?

How do you separate yourself from a regular journalist?

Open initial questions:

What do you think when I say "the relationship between journalists and scientists?"

How do you look upon the relationship between journalists and scientists?

Do you have any own experiences?

Chronologic theme:

Where do the stories come from?

From you / the news room / other editors?, Tips / other media?, The scientist / press secretary / PR-person?

First contact

What channel? Phone / e-mail / conference / visits?, How is the refutation?, Hard to get hold of the right person?, Is the first contact the only contact or the beginning of a longer cooperation?

The meeting with the scientist

How often / how long meetings?, On who's conditions?, How is the atmosphere?, Collegiate or hierarchic?

Production

Checking the source with other specialists? / scrutiny?, The language / analogies?, Authorship / let the source read the material before print?

Publishing

Reactions after publishing / follow up / feedback?, Do you think of how to portrait the scientist in the article?, Revisit contact?

Examples of questions:

Describe where you think that you are in relation to the science world.

Is it difficult to make scientists give interviews or be visible in the editorial work?

Do you appreciate that you have the scientists trust?

Can you tell the difference if the scientist is media trained or is used to having to deal with media? Do you treat them differently?

Do you ever feel stupid or inferior to any of your sources? How do you handle that?

Do you believe you get treated differently being a representative of this magazine?

Do you let you sources have insight in the editorial work?

Do you believe scientists in general understand media logic?

Who has more say regarding selection/assortment, depiction and angulations of your texts?

Do you usually let your sources read the material before publishing?

Has it happened that someone has contacted you after publishing being upset for what you have written? How do you handle that?

Have you ever been criticized by a scientist for what you have written?

Are you sensible/aware of how the scientists are portrayed in the articles?

What can you as a journalist do in order to make the relationship between media and the scientific community as smooth and friction free as possible?

Tips to me as a future science journalist?

Anything you want to add?